Kulturně společenský časopis
2008 • 9
na internetu

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

Severočeský blok I. – Jaroslav Balvín a Hana Fousková

Juraj Jakubisko, William Shakespeare a Matěj Stropnický ve Strži

Příběhy Karla Adamuse

Obsah:

O čem se (ne)mluví: Severočeský blok I.

Jaroslav Balvín ml.: **Rrrriot love outfit a jak to souvisí se Štěpánem (Severočeský underground v kostce)** (4)

Hana Fousková: **Básně** (12)

Před Strží

Michal Šanda: **Z antikvariátních banánovek – Zápas s býky** (16)

Jakub Šofar: **K chaloupce zády, k literatuře čelem 8 – Samizdat** (22)

Martin Groman: **Kvítky na tubetějce** (24)

Strž DA

Film: Zbyněk Vlasák: **Omrzly mi okurky** (26) / Barbora Baronová: **Jak pejsek a kočička upekli Bathory** (28) / Zbyněk Vlasák: **Estonská sídliště** (30) /

Divadlo: Petr Andreas: **Komedie omylů na Shakespearovských slavnostech** (32)

Literatura: Hana Gromanová: **Prahou kráčí lev** (33)

Za Strží

Kateřina Komorádová: **Mediální (po)věstník na září** (34)

Adam Ptáček: **Koláže** (37)

Podobrazník Honzy Hanzla

Po jídle ne! (42)

Příloha I

Jakub Šofar: **Dvakrát o DNU** (43)

Karel Adamus: **Po Dně a podněžníci. Příběhy směrů, cest, škol a mistrů** (44)

Příloha II

Rachel Epstein: **Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna III.** (50)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: vystoupení Radikalního Baletu Vyžvejkaná Bambule (k článku na str. 4)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 9, ročník 9. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štěpán Kučera. Zástupce šéfredaktora: Štefan Švec. Redakce: Václav Dvořák, Martin Groman, Kateřina Komorádová, Viki Shock, Michal Šanda, Jakub Šofar, Petr Štengl, Martin Vokurka, Pavel Voňka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Naši milí,

v červnové Dobré adrese jsme se představením českobudějovické literární buňky věnovali jihočeské literatuře, a protože jsme vyváženi, budeme se teď věnovat literatuře ze severních Čech. Se severem je spojena spousta autorů utvářejících tvář dnešního písemnictví, například Pavel Brycz, Jaromír Typlt, Svatava Antošová, Patrik Linhart, Milan Exner, Bohumil Nuska, Ivo Harák nebo Jiří Koten... Nikoho z nich v tomhle čísle nenajdete. Ale najdete Jaroslava Balvína a jeho undergroundový popis severočeského undergroundu a taky zatím nepublikované marginálie Hany Fouskové, která je podle editora její nové sbírky nejvýznamnější básnířkou libereckého regionu. V příštím čísle bude severočeský blok pokračovat článkem Vladimíra Píši o literárním životě v Liberci a výběrem z básní jabloneckého rodáka Josefa Straky.

V červnu jsem vybízel k pití Budvaru a četbě Selského baroka. Teď tedy čtěte třeba Patriarchátu dávno zašlou slávu. A třeba na vrcholu Ještědu.

Štěpán Kučera

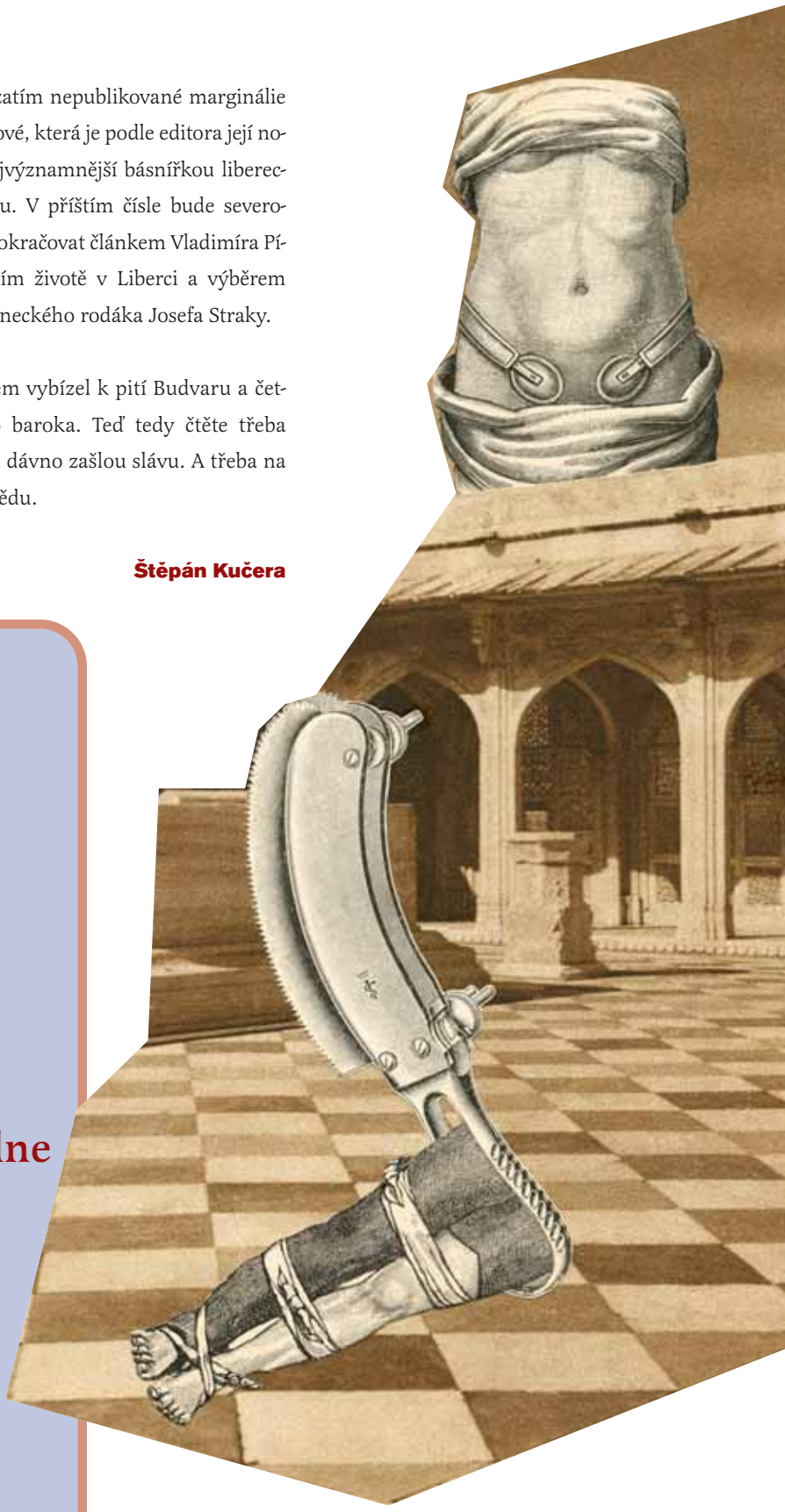

báseň měsíce

Karolína Košařová

Jednoho pozdního odpoledne u Vltavy (úryvek)

Uvězněna v plastové labuti
tluču čerstvě přistřihnutými křídly
v chodidle zlomenou zátku od piva
Ach jo!
(I ty kachny jsou tu dvě...)

(z rukopisu)

O čem se (ne) mluví

Vyžvejkaná bambule

Severočeský underground v kostce

Rrrriot love outfit a jak to souvisí se Štěpánem

Je pátek 30. května, půl jedenácté. Strašně dlouho mi trvalo nakopnout comp. Skoro jsem rezignoval na to, že začnu psát! Bylo by jistě příjemnější pozorovat dlouhé nohy mladičké pseudorastafariánky a pseudopunkerky, která si pod mé okno vyšla venčit štěně v černých kalhotkách (!) a černém tílku. Kdyby poč stávkoval ještě chvíli, vyběhl bych ven a pozval ji na sbírku riot grrrls zinů. Od té doby, co jsme se rozešli s „tou, která od začátku nechtěla, aby v tom figurovalo její jméno“, protože „jsme oba jiný“ a z dalších, méně jasných důvodů, mě dívčí typy neskonale přitahují. Začal jsem také dělat něco, co nikdy předtím: dbát na svůj outfit. Nedávno mě v metru potkala stará známá, prohlédla si mě a povídá: „Járo, ty seš nějakej jinej. Vždycky jsi chodil v těch šílenejch bundách a strašně rozcuchanej...“

Je to tak. Letité diskuse s grafickými designéry mě konečně dovedly k osvícenému uvědomění, že „forma podporuje obsah. Že když chceš věc prosadit, musíš dbát na její vzhled“. Takže to v posledních týdnech letělo: kostkáče Rejoice, větrovka Rock Empire, košile Fishbone a jako bonbónek trenky Smog...

Bude jedenáct a já sedím a konečně klepu jak datel. Na stole mi leží Etický kodex společnosti AGC Europe ke druhé korektuře. Když jsem dělal první, myslel jsem si, že jde o příručku příslušníka StB nebo tak něco. Pak jsem došel k tomu, že AGC je původně japonská společnost, a už jsem se ničemu nedivil. Měl bych si vzít příklad z jejich tuhé disciplíny „examination hell“. Měl bych hákovat na téhle zakázce a vydělávat love na svůj outfit. A já místo toho píšu článek pro Štěpána Kučeru, který mi napsal:

Ahoj,
rád bych v příštím čísle udělal něco jako severočeský blok... Nechtělo by se ti napsat nějaký profilový článek o ústeckém literárním životě, případně třeba sehnat pár textů místních autorů? Je to jenom nápad, záleží samozřejmě na tobě.

Kdyžtak dík, měj se.

Š.

A já mu na to:

Ale jo, není problém. Ale pokryl bych trochu větší prostor – řekněme Děčín, Ústí, Teplice, Litoměřice, Litvínov – a musí to být jen literatura? Co výtvarno, performance, komiks, film? Já to poslední dobou moc nerozlišuju. Spíš mi jde o atmosféru než o konkrétní médium. V podstatě mě asi zajímá underground, i když pro mě je to mainstream. Exotické je pro mě jít na diskotéku nebo vidět klipy na MTV.

A on mi na to:

No skvělý, jestli se ti do toho chce, budu jedině rád, když to rozšíříš o další města a další odvětví! Díky moc.

(Včera jsem se nedopatřením ocitl na něčem, co připomínalo diskotéku, a máš pravdu, byla to dost exotika:-)

Š.

Takže severočeský blok. Underground, i když pro mě je to mainstream... Here we go!

Co způsobila deprese Vikiho Shocka

Na úvod musím připojit další e-mailovou korespondenci :-)

Mili mladi pratele,
pokud se mi nemuzete dovolat na mobil, je to tim, ze od vcerejsiho vecera uz zadny nemam. Byl mi ukraden nasim romskym spoluobcanem. Novy mobil uz si asi neporidim. Jednak na to nemam penize a druhak bych rad svou trapnou existenci co nejdrive ukoncil. Prozatim mi muzete psat na teno mail pripadne mi zavolat na pevnou linku domu 261 21 25 07.

Nazdar

Viki Shock
(toho casu postava k podpirani a politovani)

Většina z těch, kterým Viki e-mail poslal, se asi zalekla, že chce spáchat sebevraždu. Viki nedal adresy do skryté kopie, takže se rozjela jakási spamová gruppen-hysterie. Trochu to obtěžovalo, na druhou stranu e-maily od šéfa Divusu a Umělce nedostávám každý den...

Ahoj,
prosimvas nekdo volam Vikimu a nebere ten telefon doma. Nevite nekdo kde bydli? Ja ne-

vim jestli to mysli vazne. Tolik ho zase neznam.

Diky za jakoukoli zpravu.

Ivan

Mečlovy aktivity obdivuju už hezkou řádku let, proto jsem zneužil Vikiho situace a odpověděl.

Bydlí myslím mimo Prahu a myslím, že to nemyslí vážně. Ale taky ho neznám natolik dobře, abych to mohl říct 100procentně. Zkuste Radima Kopáče, radimkopac@volny.cz, dřív se kamarádili. Myslím, že už měl jednu takovou krizi. *J. Balvín*

PS: Když už jsme v kontaktu, nechcete do Umělce článek o severočeském undergroundu? :-)

Mečl mi napsal:

No o undergroundy dycky. Co by to mělo být? Alespoň naznačte...

Tak jsem to naznačil a to je důvod, proč se s touto korespondencí šířím. Proč psát něco podruhé. Takže Štěpáne, to je o severočeském undergroundu pro tebe...

V Teplicích již skoro 20 let působí tzv. radikální balet Vyžvejklá Bambule, je to squadra inteligentních chlapíků, kteří si hrají na primitivy a obrážejí české kluby a hospody s poloimprovizovanými skeči většinou na nejkontroverznější témata z dějin Česka (Československa) ve 20. st. Ke zvýšení sugestivnosti se přitom svlékají do naha, rozbíjejí televize, naznačují bizarní sex, dříve i káleli. Je v tom něco z Living Theatre, něco z Hermana Nitscheho, ale s originální patafyzickou a švejkovskou atmosférou. Členové souboru jsou zároveň všichni samostatně tvůrčí literárně, výtvarně, komiksem. Bambule také v poslední době točí filmy, kde úročí témata ze svých poloimprovizací. Důležitou součástí jejich filmové tvorby jsou mediální skandály i happeningy, při nichž zatahují do svých akcí kolemjdoucí, kolemstojící, ti se pak stávají „herci“. Kromě toho se do tvorby zapojují rodinní příslušníci členů Bambule.

Dalším zajímavým spolkem je Andere Seite Studio, působí v Litoměřicích. Jedná se o fotografy a výtvarníky, dvojčata Květoňova plus přátele. Ve svých různorodých pracích se zabývají např. terezínskou pevností, dělají experimentální práce, kde na papíru vrství koláže vytvořené streetartovými šablonami, dále se zabývají mail-artem. Jejich věci jsou velmi krásné, a přitom (post)moderní, tradice se u nich harmonicky snoubí s experimentem, postmodernou. Jsou trochu ambientní, dělali obaly skupině Do Shaska, znáte-li. Navazují na odkaz litoměřického rodáka Alfréda Kubina, Litoměřice překřtili na Kubinstadt a kolem toho vytvářejí svéráznou mytologii. Do svých uměleckých projektů zatahují známé a litoměřické občany podobně jako Bambule, to mi přijde hodně důležité.

Pak je tu ještě pár sdružení nebo jednotlivých person, dvě výše uvedené tvůrčí jednotky jsou ale podle mě nejzajímavější.

Když si to po sobě čtu teď, myslím, že jsem to shrnul pěkně. Tak nevím, proč se Mečl už neozval. Možná je severočeský underground pro Pražáky a světaznalce naprosto nezajímavý.

Severočeský underground. Lekce první a předposlední: Radikální balet Vyžvejklá Bambule

(Text je úryvkem z rozsáhlé nepublikované studie nazvané Vyžvejklá Bambule: Od brutálního striptýzu k aktivizaci každodenního života)

Vyžvejklá Bambule je performační squadra s proměnlivým personálním obsazením, která vznikla na úplném začátku 90. let minulého století v Teplicích, líhni patafyziky a punku. Mezi zakládající členy patří Radim Neuvirt (1968), „Hary“ Einhorn a Petr Potužník. Na ranou poetiku souboru měl velký vliv Jiří Blackfoot Šerý (1954), který se k Vyžvejklé Bambuli přidal v roce 1992. Se souborem vystupoval v této fázi ještě např. Leoš Noha, pozdější herec labskoústeckého Činoherního studia, který v současnosti hraje i na pražských scénách, a Zdeněk „D. D. R.“ Rusín. Zpočátku Bambule fungovala jako pseudobaletní a striptýzová sekce teplické industriální kapely SpessArt. Postupem času se vyvinula v jakousi divadelní skupinu, jejíž jednotlivá vystoupení vycházela částečně z předem napsaného scénáře, zčásti z improvizace a dílem i z reprodukování

prvků a scén, jež se pro Bambuli postupně staly tradičními, kultovními: zejména explicitní nahota.

Vyžvejklá Bambule vystupovala na jevištích kulturních sálů, hostinců a klubů, většinou u příležitosti koncertů, oslav narozenin apod. Operovala s postupně narůstajícím objemem rekvizit, mezi něž patřily především bizarní převleky a gigantické pseudovibrátory. Poměrně často užívala také zvířecí vnitřnosti. Motivy prznění, které si nezadaly s popisy zvrácených sexuálních technik markýze de Sada, patřily k nejvýznačnějším součástem inscenací, kromě toho sahali členové souboru k tematickým okruhům rabelaisovské lidové kultury, karikatury a grotesky jako anální motivy a procesy vyměšování. Kálení před diváky se nadlouho stalo naprostým vrcholem, díky kterému si Vyžvejklá Bambule šeptandou získala pověst opravdu neortodoxního divadla. Některé součásti rekvizit byly předem určeny k destrukci, zejména televizní přístroje, symbolizující vylhanost reality prostředkované médii. Při představeních, kde se věci rozbíjely před diváky, docházelo často k nebezpečným situacím, při nichž několikrát došlo i ke zranění účastníků nebo herců. Důležitou složkou představení byla hudba, kterou většinou skládal bývalý člen SpessArtu Jiří Závodný (Závoďák) a která byla šitá na míru scénáři a scénář se po jejím vzniku naopak přizpůsoboval jí. Byla produkovaná extrémně hlasitě, což ještě umocňovalo dojem apokalypsy, která probíhala na jevišti. Agresivita Závodného hudby s vlivy techna připomínala projevy a účinky slovinské kapely Laibach.

Ke způsobu kolektivní práce ve Vyžvejklé Bambuli její zakládající člen Radim Neuvirt podotýká: „Systém představení je dán určitou osnovou a určitými opakujícími se grify, nicméně je zde zastoupena i velká dávka improvizace. Ve VB mají všichni právo veta, a zároveň právo prosadit si svou."

V průběhu 90. let si tak Vyžvejklá Bambule získala renomé skandálního pánského striptýzu, který na svých štacích, při nichž jde o život, znesvěcuje všechny hodnoty a dělá ohromný nepořádek. Částečného nepochopení a odsouzení u většiny diváků se jinak v českém kontextu naprosto originální seskupení dočkalo nejen manipulací nacistickými symboly, ale vůbec kvůli celé své extremistické poetice. Většina představení Vyžvejklé Bambule se na první pohled jeví jako primitivní exhibicionismus bez hlavy a paty. Určitá programová tribalita a křiklavý projev je prvním plánem poetiky Vyžvejklé Bambule; reprezentuje ale spíše neurotickou reakci citlivých tvůrčích jedinců na okolní svět než nějakou kolektivní sebeukájecí manýru. V českém a nejspíše ani v zahraničním kontextu zřejmě soubor nemá obdoby.

V posledních letech se Vyžvejklá Bambule – vedle přípravy a prezentace nových i „zremixovaných" starších inscenací a iniciativ při různých protestních akcích, manifestacích či happeninzích – věnuje filmařině. O scénáře, režii i postprodukci se dosud staral především tvůrčí tandem Radim Neuvirt–Petr Stejskal; ostatní členové, ale i nečlenové – přátelé a příbuzní – účinkují většinou jako herci, scénografové, případně kameramani.

Dokument I

Popis představení Vyžvejklé Bambule

Jde o recenzi prvních narozenin labskoústeckého rockového klubu Zeppelin roku 1994, která ale namísto celé akce s koncerty jednotlivých hudebních skupin hodnotí víceméně pouze vystoupení Vyžvejklé Bambule. Jde pravděpodobně o stylizovanou negativní recenzi „šokovaného" diváka. Cituji pro ilustraci samotného vystoupení úryvky, vynechávám „literární" opisování emocí diváka:

Úvodní sekvenci představoval kardinál Richelieu se svým pomocníkem, který měl zřejmě představovat D'Artagnana... Kardinál byl opásán olbřímím penisem, z kterého nepravidelně vystřikoval nažloutlý exkrement, jímž se snažil D?Artagnana potřísnit... Následující one man show třetího člena VB... měla zřejmě představovat bývalého sportovce (přesněji sportvdovce), kterého sport obohatil natolik, že skončil na invalidním vozíku... Na scéně se objevili první dva, jeden v kožené zástěře s nápisem Otýlije Vranská Kilr a navíc s kápí Ku Klux Klanu na hlavě... Druhý oblečen v dětské teplákové bundě a dámských fialových punčochách... Tito dva pak sportvdovce zlikvidovali právě ve chvíli, kdy dělal tzv. most, čímž chtěl zřejmě vytvořit dojem budování vzdušných zámků. „Vrazi" pak ležícího bezmocného sportvdovce začali pomočovat a jeden z nich... jej udeřil pádlem... Co se dělo pak... Milostný styk, model zezadu, s nic netušící pradlenou peroucí na valše Palmex..., výkřiky sportvdovce o berlích „Všechno je zbytečný!", „Kam se vytratila z tohoto příběhu láska?" atd. Závěrečná destrukce všeho, co zbylo na pódiu, s následným vyloučením exkrementů... Závěr... byl zakončen „děkovačkou" v podobě výkřiků „díky díky, jsme rádi, že jste přišli, děláme to jenom pro vás" atd.

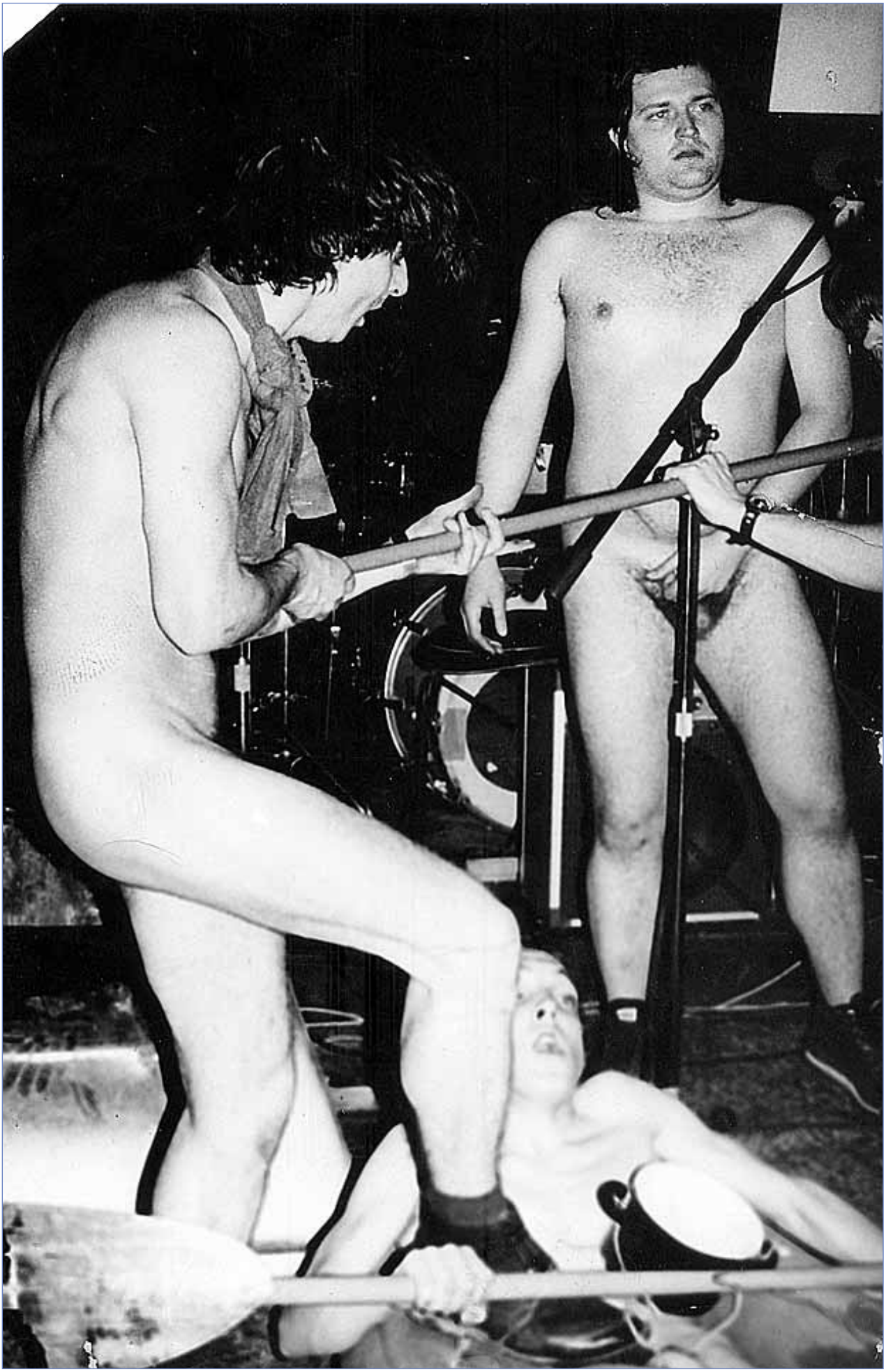

Vyžvejkaná bambule

(Whitehead, pravděpodobně pseud. tehdejšího člena souboru Jiřího Blackfoota Šerého, Zeppelinu byl jeden rok aneb Velká říjnová oslava, Scene Report 12/94, ročník V)

Dokument II

Ukázka z literární tvorby Radima Neuvirta

Jednoho léta, nebyla-li to ovšem zima, to si již dobře nepamatuji, se u mě stavil na návštěvu můj kamarád Miloš Hřiba, bytem Nádražní 67, Rakvice 691 03; tento hoch měl na sobě pozoruhodně kostkovanou modro-žlutou košili! Chodil na průmyslovku, která se nachází na nábřeží Zdeňka Nejedlého, kousek od domu, co v něm bydlí Anthonyho babička. Anthony je čurák, blbý, ze všeho vyvalený pražský úředníček. Miloš Hřiba tedy přišel a řekl mi po chvilce rozhovoru: potřebuji srát! Tak jsem mu řekl: tak se běž vysrat! A on že ano, a tak šel a ještě si vzal knížku o feťácích, co mi jí ten den půjčil Gaffa, co jeho otčím byl městský hygienik v Břeclavi. Psali tam, jak si feťačka píchala drogy do píči, ale tehdy jsem tomu ještě moc nevěřil. Abych pravdu řekl, nevěřím tomu moc dodnes, protože to je nějaká píčovina, do kundy se píchají čuráci a robertci, ale rozhodně si myslím: drogy?! Proč?!

No a pak se Miloš Hřiba vysral a já jsem šel na hajzl a ten málem přetékal, když jsem tam zjistil tohle: to prase mi ucpalo svými hovny odtok! Musel jsem se na Miloše naštvat, no a od té doby jsme už přestali být zas takoví kamarádi, jak jsme dřív bývávali. Tento příběh je pouze ZDÁNLIVĚ bez souvislosti s celým dalším dějem.

...

Mnoho let poté, co mě navštívil naposled srabý Miloš Hřiba z Rakvic, právě v čase, kdy jsem s Jarmilem z Prahy plánoval trestík zvaný „past“ na ministra Jiřího Dincbíra z Prahy, jsem jel do Prahy. Jarmil Chromý nebyl doma, a tak jsem si řek, že asi někde píchá nějaké buchty s Rajčanem nebo s Oktábcovou a šel se raději projít na slavný Olšanský hřbitov, jenž se poblíž stanice podzemní dráhy Želivského nalézá. Tam byl kdysi les, ale teď tam byl hřbitov, a tak jsem tam taky potkal českého herce, co se jmenoval Marvan a hrál ve filmu: Železnej dědek a taky: Dovolená s Andělem nebo: Marvan a Hitler.

Řek jsem mu: „Nazdar Marvane, co je?“ A Marvan mi řek: „Sem sem přišel, aby bylo jasný, že až chcípnu, tak tady mám vybraný místo, na kterým budu chcíplej spát! A tady je moje rodina,“ (máchl rukou).

h. R. v. N., Kňiha knich. Scene Report11/94 a 12/94 – ročník V, odpovědný redaktor Jiří „Závoďák“ Závodný

Severočeský underground. Lekce druhá a zároveň poslední: A. S. S.

A. S. S. tvoří bratři Radek a Zdeněk Květoňovi (narozeni 1974 v Litoměřicích, vystudovaní fotografové). V 90. letech 20. století založili společné umělecké seskupení Pudon. „A. S. S.“ znamená Andere Seite Studio a je pojmenované po německém názvu románu Země snivců litoměřického rodáka Alfreda Kubina. A. S. S. spolupracovalo např. na přípravě bookletů a vizuálních podkladů pro doprovodnou projekci pražské kapely Do Shaska (www.doshaska.net). Jejich další tvorba zahrnuje fotografii, malbu, kresbu, počítačovou grafiku, animaci, street-art atd. Rozhovor vznikl u příležitosti dvou výstav, které proběhly letos na jaře: Post-art v Knihovně K. H. Máchy v Litoměřicích (24. 4.–30. 5. 2008) a FAC TO TUM v Galerii Suterén v Ústí nad Labem (17. 3.–16. 5. 2008).

V litoměřické knihovně jste vystavovali spolu s dalšími autory tzv. „mail-art“. O co jde?

O zvláštní dopisy a pohlednice, které jsme si s přáteli posílali během posledních 10 let. Jednalo se tedy o komorní přehlídku lokálních tvůrců spojených s poměrně okrajovým žánrem, který využívá médium pošty. Stylově tento tzv. „mail-art“ neboli poštovní umění spojuje různé vizuální metody, zejména koláž, metodu textového střihu, fotografii a různé další techniky. Jeho důležitou součástí jsou poštovní známky a razítka. Tématem výstavy nazvané Post-art byl tzv. „kubinstadtský mail-art“, tj. poštovní umění adresované lidem z Litoměřic.

Co jste prezentovali v labskoústecké galerii Suterén? A vaše další plány?

V Suterénu jsme vystavovali šablonové obrazy a samolepky, které vznikly původně jako street-art. Byli jsme také pozváni k účasti

na letošním mezinárodním trienále současného umění, které začalo v červnu v Národní galerii v Praze.

Působíte v Litoměřicích, malém městě vzdáleném z Prahy hodinu autem nebo autobusem. Jsou zde z umělecké sféry nějaké osobnosti, na něž můžete navazovat?

Osobností, jíž jsme věnovali výstavu mail-artu, je Alfred Kubin, který se v Litoměřicích narodil. Ale strávil tu jen prvních pár let svého života. Jistě bychom zde i dnes našli řadu zajímavých tvořivých lidí. Namátkou třeba malíř Jaroslav Hovadík, který se přátelil s Vladimírem Boudníkem. Používá velké škály různých technik. Jeho obrazy mají silný gestický náboj. V Jarošově ulici vytvořil svou soukromou galerii, kterou využívá spíše jako ateliér. Nebo „dřevmuž" Josef Matějka, který je schopen vyřezat ze dřeva cokoli: od miniaturních šperků až po masivní sochy. Jeho tvorba je protkaná specifickou citlivostí k materiálu, smyslem pro detail a osobitým vtipem. Pozoruhodnou osobností v souvislosti s nedalekým Terezínem byl Car Osten, geniální vynálezce, spisovatel, hudební skladatel, matematik, autor 16 nových jazyků, dále mnoha obsáhlých románů a několika oper a také mistr „koprorecyklace" (používal své usušené výkaly na otop). Zemřel v terezínském domově pro duševně nemocné někdy v 70. letech a jeho dílo lze nalézt i na webu (lege.cz/osten.htm).

Do Terezína jste v minulosti jezdili často fotit. Co vás tu nejvíc zajímalo?

Je to místo naplněné zvláštním duchem, který vychází z jeho architektonicko-historické jedinečnosti. Kloubí v sobě různé protiklady a spoustu překvapení, které je možné odhalit při každém důslednějším pátrání v jeho nitru i na periferii. Je to pevnostní město vystavěné na močálech a již tato skutečnost dává Terezínu osobitý a mnohdy znepokojivý ráz, který je ještě umocněn událostmi provázejícími celou jeho historii. Stal se naším stěžejním tématem v době studia fotografie v Ústí nad Labem. Během několikaletého průzkumu této lokality vzniklo velké množství různých fotografických cyklů. Náš zájem směřoval od povrchu (pevnostní architektura a její propojení s přírodou) stále více do duše tohoto místa. Naší snahou bylo překonat konvenci Terezína jako „memoriálu".

Čemu z vaší tvorby se stal inspirací?

Nejmladším projektem spojeným s tímto městem jsou teroidy. Jde o konceptuální sbírku ready-mades nalezených v průběhu času v terezínské pevnosti a zdigitalizovaných pomocí skeneru. Abychom vysvětlili pojem „teroidy": jedná se o dlouholetý projekt A. S. S., o jakési mapování, neoarcheologii, katalogizaci nalezených terezínských předmětů z různých časových vrstev. Předměty, často velmi poznamenané časem, získávají ve své specifické „teroidní" kvalitě a také kvantitě interpretačně mnohovrstevnatou výpovědní hodnotu o místě svého nálezu. Na téma teroidů vzniklo také několik experimentálních videí, které jsme nazvali metavideoteroidy.

Uvažujete o tom, vystavit věci inspirované Terezínem přímo v tomto městě?

Rádi bychom vystavili například zmiňované teroidy. Chtěli bychom v Terezíně časem vybudovat muzeum teroidů, galerii či ještě lépe něco jako multikulturní prostor. Městu by pomohlo určité kulturní oživení. Velká část bývalých vojenských objektů zeje prázdnotou. Mecca (Středoevropská kolonie současného umění, která fungovala v Terezíně v letech 1999–2004) zorganizovala řadu projektů, ale ve finále došlo k nějakým finančním a politickým neshodám. Přesto potenciál, aby něco zajímavého vzniklo, v Terezíně stále je.

Jaroslav Balvín

Nejmladším projektem spojeným s tímto městem jsou teroidy. Jde o konceptuální sbírku ready-mades nalezených v průběhu času v terezínské pevnosti a zdigitalizovaných pomocí skeneru. Abychom vysvětlili pojem „teroidy": jedná se o dlouholetý projekt A. S. S., o jakési mapování, neoarcheologii, katalogizaci nalezených terezínských předmětů z různých časových vrstev.

Hana Fousková

O čem se (ne) mluví

Poezie

(výběr nezveřejněných básní z 90. let)

O čem se (ne) mluví

...

Syrová tlama noci
mě svírá pod krkem
hynu bez pomoci
a svět je jenom sen

...

Budoucnost římsa je jen úzká
pod sebou propast
a nad sebou hrob
všechno je v mlze
jen tato chvíle kluzká
je jediný žhavý bod

Jen jedno vím
až jako uhlík zhasnu
zasyčím a rozhořím se zas
jak světluška s tělem vzňatým
jež nesnese jas
rozevřu křídla svá

...

Už zítra včerejšek
do hlubin se vnoří
a dnešek zazní jako harfa
na dně vody
jen jediný den žiju
čase na tvém loži
jen dnes jsem tu
jen vteřinu hořím
jak bolavá rána hnisá minulost

...

Pouta už pukají
a sníh se přikrývá
na hrobě hroudy nezrají
a zpěvník nezpívá

Oidipus pláče na strništi
a nevadí že nemá oči
když nejsi ty budou příští
a zhoupnou tanec ve vrkoči

můžeš si cucat palec – škvrně
i stromy se zakývají v rozpacích
až dojdou až na kraj konce
a déšť má slzy na mracích
a na slunci vrní slůnče

a stromy vhrdloužou
jen listy si víškaj sny
zítra se pouta rozpuknou,
a spletu si žíly do třásní

Ukolébavka

Měsíc v baňatém černém cylindru
celou noc chodí po nebi
klobouk má děravý
k ránu ho sundává

Pak pánbůh vyndává
z ušmudlané kapsy
svůj purpurový snář
a z noci vyhání
slunce kormorána
jenž zatřepe křídly na okrajích rána
a je den

Pak ho pánbůh podaruje
baňatým modrým cylindrem
a díry pro hvězdy
zašívá
málokdy
až jimi pršívá

když hvězda zářivá
naposled
zapadne do peří
křídla se sešeří
a pánbůh k večeři
má ptáka kormorána

a děr je strašně moc

a pánbůh volá na pomoc
měsíc v baňatém černém cylindru
co chodí po nebi celou noc
až do samého rána
a tak dál
už to znáš
rozevři svůj purpurový snář
a dej prst na ústa
před chvílí
jsem tu byl

Tyto básně z 90. let nebyly zařazeny do prvního výboru z poezie Hany Fouskové Jizvy (vydal Fokus Myklub Liberec v roce 1998) ani do rozšířeného druhého vydání, které vyšlo v roce 2003 pod názvem Troud v brněnském nakladatelství Host. Některé vytržené verše z těchto básní však posloužily jako název jednotlivých oddílů Jizev. Jako celek jsou tyto texty i časopisecky publikovány vůbec poprvé.

Z nových básní Hany Fouskové, napsaných mezi lety 1999–2007, právě vychází v nakladatelství dybbuk nová sbírka Psice. Autorka je také poezií a prózou zastoupena v letošním almanachu 7edm (Theo, Pardubice, editor Pavel Rajchman).

TJF

Z antikvariátních banánovek

U hodila čtvrtá hodina. Do hlavní střední lóže vstoupil předseda corridy. (Bývá to vyšší hodnosta nebo generál nebo šlechtic z nejvyšších kruhů). S ním přišel purkmistr (alcalde) a městští radní. Zavzněl hlahol trouby. Do arény vjíždějí dva alguacilové (policejní strážníci) na vraných bujných koních. Mají černý sametový oblek – krátký plášť, krátké spodky, punčochy a střevíce, vesměs černé barvy. Černé nízké klobouky s bílými vlajícími pery dodávají jim něco rytířského. Lid je provází smíchem a pohrdavými výkřiky. Madridský lid nemá rád policii, tím méně policii na koni a ještě k tomu při slavnosti, kde je zcela zbytečna. Ve středověkých turnajích ohlašovali strážníci počátek boje, a tento zvyk, tento cop ze středověku, zachoval se dosud. Pomalu ubírají se alguacilové podél arény. Zastavili se před vraty, odkud má vyjíti průvod zápasníků, kteří se před námi boje zúčastní. Družina těchto zápasníků zove se cuadrilla, a každý z nich, nechť má při tom zápasu úkol jakýkoli, zove se toreadór neb toréro. Vrata se otvírají a již vidíte quadrillu vstupující do arény. Starošpanělské pestrobarevné hedvábné kostymy zápasníků třpytí se zlatem a stříbrným vyšíváním; kolem pasu mají hedvábnou šerpu barvy červené neb žluté. Všichni jsou hladce oholeni a vlasy na spáncích mají vpřed sčesané v podobě šístky. Zápasníci kráčejí ve dvou skupinách. Každá skupina má svého espadu. Espada jest hlavní zápasník, jehož úlohou jest prokláti býka kordem. Kráčejí tu před námi capeadores (plachetníci); je jich dvanácte. Každý má přes ruku přehozenou různé barvy plachtu (capa), kterou budou máchati býkovi před očima, aby ho dráždili a rozzuřili. Na hlavě mají podlouhlý klobouček, ověšený černým třepením. Za nimi se ubírají banderilleros; každý drží v ruce banderillu, tyčku asi půl metru dlouhou, pentlemi a barevným papírem okrášlenou se šípovitým hákem na konci.

Zápas s býky (Corrida de toros)

MUDr. Pavel Durdík se narodil 23. 5. 1843 v Hořicích v rodině kloboučníka. Studoval na gymnáziu v Hradci Králové, roku 1867 absolvoval Univerzitu Karlovu v Praze. Poté téměř deset let pobýval na Ukrajině a v Rusku coby osobní lékař knížete Repnina. Na konci roku 1877 nastoupil do služeb holandských koloniálních vojsk ve Východní holandské Indiii. Odjel do Batávie a posléze do Padangu na západní Sumatře, aby provázel třetí válečnou výpravu proti Ačíncům. Po ukončení služby na bojišti byl přeložen na ostrov Nias západně od Sumatry, kde působil jako lékař posádky v Gunungsitoli. Roku 1883 byl kvůli trvalým následkům po prodělané malárii nucen se navrátit do Čech. Bydlel u své sestry ve Voršilské ulici, lékařskou praxi ovšem už neprovozoval, protože byl ze služby ve vojsku finančně zajištěn. Roku 1894 podnikl soukromou cestu do Španělska. Vytěžil z ní pozoruhodnou knihu Zápasy s býky. Širší veřejnosti je znám v antikvariátech běžně dostupným cestopisem Pět let na Sumatře s podtitulem Vyprávění vojenského lékaře (1893). Zemřel 17. 8. 1903 v Jaroměři, kam ho sestra zavezla na letní ozdravný pobyt.

Za nimi vykračují dva espadové, hlavní hrdinové při zápasu a zbožňovaní miláčkové lidu. Každý má v pravici obnažený toreadorský kord a křiklavě červený, asi metr dlouhý šátek. Za nimi následují picadores (pica = píka) na koních. Mají světle žluté kožené tlusté spodky, hlavu kryje kulatý klobouk se širokou střechou; píku mají pod páždí, jako by se chystali k útoku. Za průvodem kráčejí sluhové cirku (pacholci) v červených halenách, vedouce trojspřež mladých veselých mezků. Vesele zurčí rolničky při každém pohybu zvířat. Tato trojspřež vleče padlé koně a zabitého býka z arény. Cuadrilla obejde v určitém pořádku arénu. Hudba hraje při tom slavnostní, mohutnou fanfaru. Konečně se průvod zastaví před hlavní lóží a vzdá úctu předsedovi corridy. Obecenstvo děkuje dlouhotrvajícím nadšeným jásotem. Radostné výkřiky ještě se rozléhají, a již předseda hodil do arény klíč od stáje (toril), v níž býk je zavřen. Stáje přímo se otvírají na zápasiště. Jeden ze zápasníků zdvihl klíč a jde otevřít býkovi vrata.

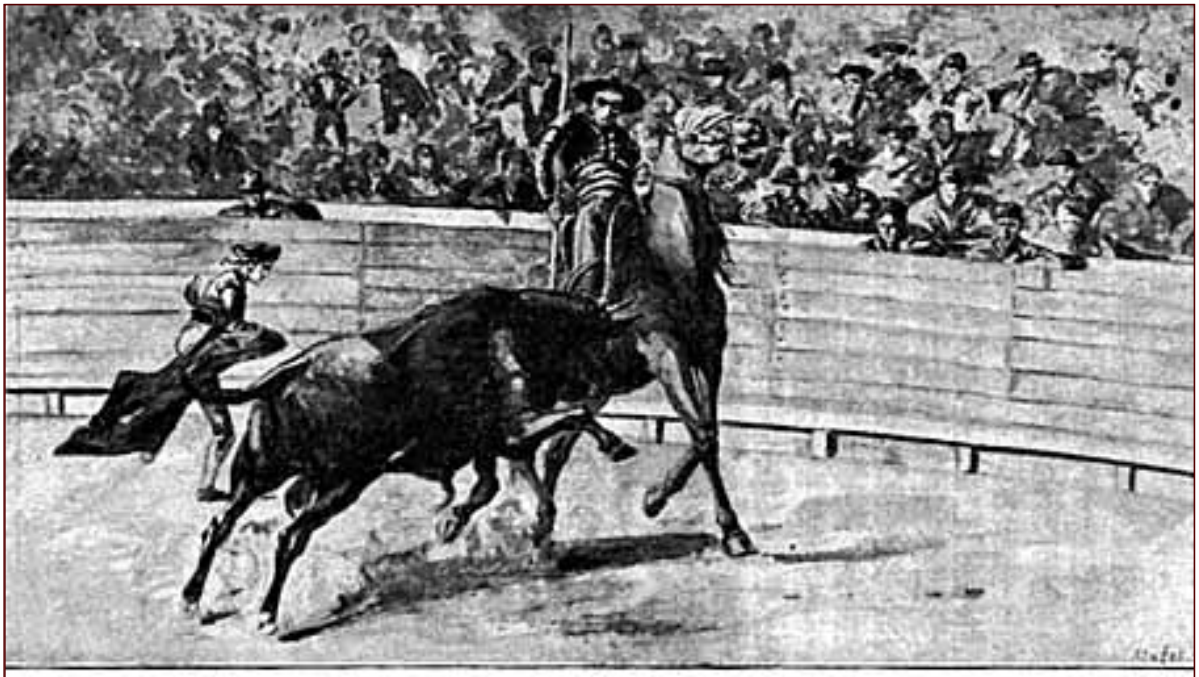

Býk sehnul hlavu, aby koně se strany na roty rebral. (Str. 24.)

Trojspřež mezkův odjela z arény, alguacilové též. Zbyteční zápasníci a sluhové odešli za ohradu. Plachetníci opatřili si jiné plachty, hrubší a záplatované, na některých místech sešívané a starými krevními skvrnami postříkané. V aréně zůstali i dva picadorové na koních. Všichni stojí blíže ohrady (tablas) tiše a nepohnutě. Aréna jest uzavřena. Rozlehl se vřeštivý hlas trubky. Býk se zjevil ve vratech. Vidíte jeho ohromnou hlavu, slyšíte jeho temné řvaní. Zahlédli jste nad vraty toho člověka? On rychle mrštil kokardou ze stuh (divisa) a ta se zapíchla dolejším ostrým háčkem býkovi do zad. Býk, pocítiv bodnou ránu, zpupně hodil hlavou a již divými skoky vběhl do arény. Zastavil se. Řve. Udiveně ohlíží se kolem. Byl celý den v temné, nízké stáji a nyní se náhle ocitnul na širokém místě. Jest oslepen sluncem a otupen neočekávaným pohledem na tisíce lidských hlav. Bije kopytem o zem. Je ticho. Ohromný zástup jako by přestal dýchat. Vidíš dychtivé, zvědavé, rozvášněné obličeje, oči všech jsou upřeny na jedno místo v aréně. Mohutný býk, černý jako kopt, stojí tu v plné své síle a zmužilosti. On asi netuší, že živ odtud již se nevrátí. Každý býk, jenž vběhne k zápasu do arény, je syn smrti. Zápas v aréně je corrida muerte. Espada bojuje s ním na život a na smrť. Smrtí jednoho protivníka končí se zápas – toť známka zápasů španělských. Býk musí vraždit nebo být zavražděn. On vzrostl v Andalusii na svobodě na tučných lukách sevillských, kde od starodávna pěstují chov býků. Byl vybrán z nejobratnějších a nejprchlivějších, pečlivě byl krmen, pro zápasy chován a cvičen. Je mu na šestý rok a kypí bujností. Stál přes 500 zl. Nikdy nebyl v stáji, nebyl nikdy přivázán ke provazu. Je to nezkrocený syn drahé svobody. Proto hledí nyní tak vzdorně a hrdě kolem sebe v pocitu své nepřekonatelnosti.

Je ticho jako v kostele. Napnutě každý čeká, jak se býk zachová, bude-li útočit sám a na koho. Než v tom spatřil v písku něco červeného – plachtu hozenou před ním – a nahnuv hlavu, žene se po tom rohy svými. Než darmo! Rohy bodají do písku a plachta neporušena se vznáší ve vzduchu v rukou capeadora. Než tu nová plachta mihla se kolem něho, i běží vztekle za ní. Vtom uzřel jezdce na koni a již pádí proti němu. Picador, jenž s býka oči nespouštěl, jde mu s koněm vstříc, a sice tak, aby býk k němu přiběhl s pravé strany. Pravé oko má totiž kůň páskou zakryté, nesmí strašného býka blízko sebe viděti, aniž jeho funění slyšeti, proto též má nastrkáno koudele do uší. Již je býk u koně, již sehnul hlavu, aby koně se strany na rohy nabral – vtom dostane od jezdce píkou ránu do znaku. Píka má ostrý konec, asi jehlu dlouhý, může tudíž poraniti býka jen povrchně, a tím ho ještě více rozdráždí. Býk na okamžik stanul, zatřásl hlavou a nedbaje bolestného píchnutí, již znova se řítí na ko-

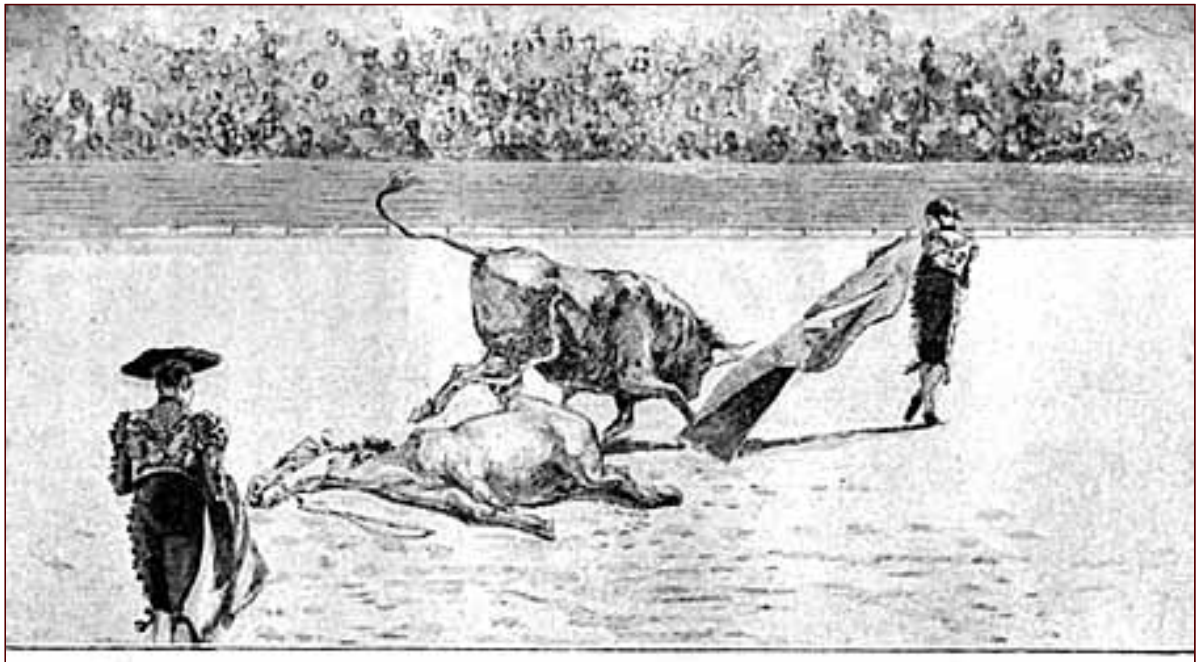

Plachetníci lákají býka od mrtvého koně. (Obr. 32.)

ně. Osten píky ho nezastavil. S koněm je zle. Byl bodnut do břicha, pozdvižen vysoko do vzduchu a překocen. Jezdec vězí jednou nohou pod koněm, ostatním tělem leží na písku za zády koně, vidí ohromnou hlavu býka, jak tato hlava zuřivě bodá do koně, vidí jak z koně teplá krev teče a jak střeva jeho po zemi se vinou. Ze střev se kouří. Lze na nich pozorovati peristaltický červovitý pohyb, jak v každém tvoru děje se ustavičně – v tobě též, pokud budeš živ, čtenáři laskavý. Než tu plachetníci (capeadores) nelení, nedávají býku času, aby na místě se rozhlédl a hledí ho od koně v jinou stranu cirku odlouditi. Obskakují býka, prostírají před ním své barevné plachty, házejí mu je kolem očí, kolem tlamy a na rohy, až býk rozlícen během se pustí za jednou z nich, aby ji rozbodal; než plachetník trhne obratně plachtou a uskočí, kdežto býk běží v přímém směru dále a nežli se obrátí, tu již druhý plachetník běžícímu býku svou plachtu před očima rozhrne. Býk opět za novou plachtou pádí a soptě krutostí, stále vzdaluje se od jezdce. Z tlamy řine se mu tolik bílé pěny, jako kdyby ji do mydlinek strčil. Teď se pustil za nejbližším plachetníkem, než ten, vzav nohy na ramena, ještě v čas skočil hbitě přes ohradu. Hned, jak býk byl odlákán, ruče přiběhli sluhové cirku a pomohli jezdci vylézti zpod koně. Zachráněný picador kráčí stíží a namáhavě k vratům. Hle, ani nebyl raněn, neb již ho opět vidíme, jak vyjíždí z vrat na jiné herce do arény, klidně očekávaje útok býka s napřaženou píkou. Jeho první kůň se již na nohy nevzchopil, ač sluhové všemožně se o to přičiňovali, kopali ho, bušili do něho pěstmi, bičem do něho práskali – nic naplat. Vzchopil se konečně na přední nohy. Útroby se mu však z těla vyhrnuly – je jich velká hromada – snad všecky. I svalil se nyní na dobro, trhá nohami, cuká ohonem. Přikvapil zvláštní zřízenec puntillero (šlachtýř) a ostrým nožem zasadil dodělávajícímu smrtelnou ránu do týla. Sluhové rychle s něho stáhli náhlavek a sedlo, odnášejí vše, aby nového koně k boji připravili.

Koně picadorů jsou ubohé vyzáblé herky stářím sešlé, asi takové, jak malují chudáka koně, na němž Don Quxote jezdil. Ne-

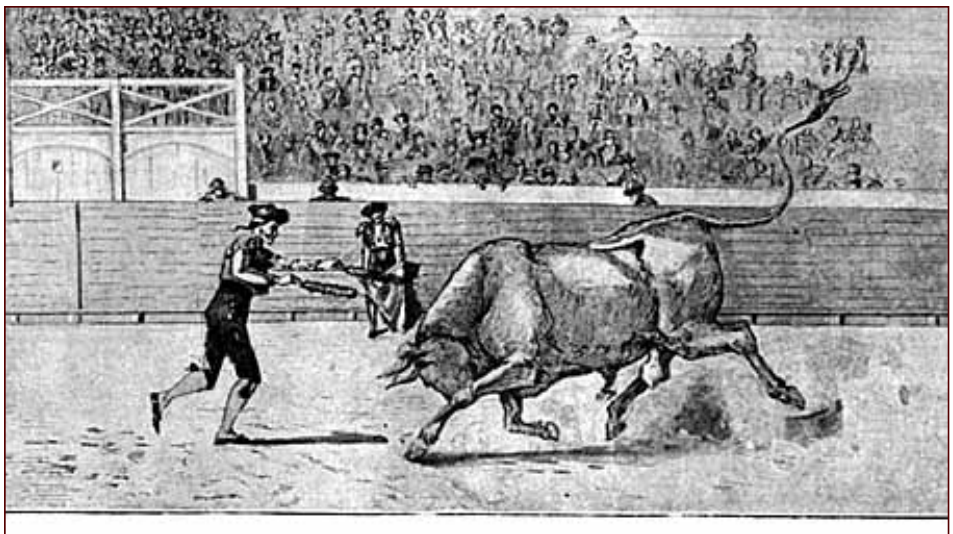

Býk sehnul hlavu, aby ho na rohy nabral. (Str. 30.)

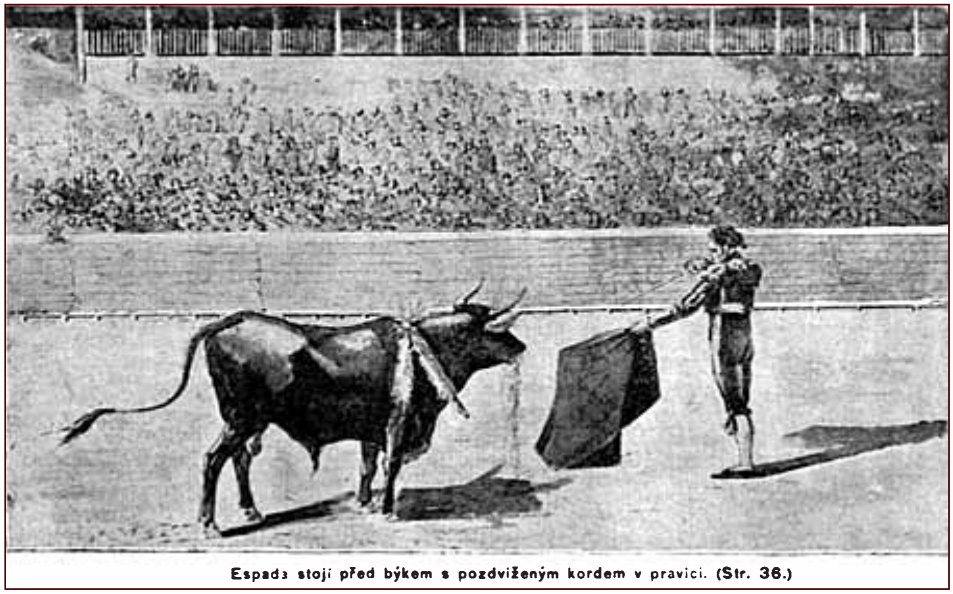

Espada stojí před býkem s pozdviženým kordem v pravici. (Str. 36.)

jsou již k ničemu, jsou sedřené, zmrzačené, ztržené. Máš lítost s těmito starci. A přece smrť v cirku, která zdá se býti divákům a čtenářům tak ukrutnou je pro ně dobrodiním, vykoupením. Dlouho si nehryžou bolestí jazyk uprostřed zápasiště, všeho jednu nebo dvě minuty. A v tom předsmrtném strnutí beztak nejsou schopny jediné myšlénky. Na štěstí nemáš ani času litovati tragický osud koní těchto, bezděčně totiž sleduješ očima býka, jenž se opět žene na picadora. Picador notně ho bodnul píkou do zad ze vší síly, než zuřící býk řítí se na koně a co při té srážce se děje dobře rozeznáváš. Okamžení a již kůň zděšeně uhání a část střev jako okrouhlý chuchvalec čouhá mu z břicha, chuchvalec je stále delší, již se skoro dotýká země. Diviš se, jak tento kůň ještě běžeti může, jak dovede se s břichem na polo vyprázdněným na nohách udržeti! Plachetníci opět zaměstnávají býka, a zatím sluhové vyvádějí a násilně strkají koně z arény, aby mu střeva do břicha zpět vecpali; otvor ucpou koudelí, dají mu pevný obvaz kolem břicha a kůň opět přijíždí s picadorem na zádech do arény.

Tři koně leželi již mrtví nedaleko od sebe a pouze jeden picador byl pohmožděn, sluhové mu pomáhali chodit, ale nikdo se o to nestaral. Jak se chová obecenstvo, je-li někdo ze zápasníků raněn? Nevšimne si toho, napnutě sledujíc býka a další boj, jenž nesmí býti ani na chvilku přerušen, nechť se děje cokoli.

Někdy se stává, že býk obdržev od jezdce ránu píkou, náhle se zastaví a již nemá chuti k novému útoku. Obecenstvo spílá mu zbabělců, ozývají se pohrdlivé výkřiky, na býka se sypou nadávky: tele! (becerillo), koza! (cabra), kráva! (vaca), zajíc! (liebre), ovce! (oveja) atd.

Picadorové odstoupili, a nastává nyní práce jiným zápasníkům – jsou to banderilleros. Vešli do cirku. Jeden z nich stojí nepohnutě uprostřed arény, drže v každé ruce vzhůru zvláštní hůlku (banderilla). Hůlky, asi půl metru dlouhé, mají na konci ostrý, zahnutý hák. Býk běží přímo na smělého chlapíka, již sehnul hlavu, aby ho na rohy nabral, avšak protivník mžikem mu vetknul hůlku do svalovitého vazu, s každé strany jednu a hbitě uskočil. Háky zaryly se býku jako harpuny hluboko do masa. Od háků táhne se nyní po jeho těle dolů červená nit, to krev mu dolů kape z čerstvých a dobře viditelných ran. Cítí bolest, máchá hlavou a potřásá celým tělem, aby háky se sebe setřásl. Splašeně se prohání po aréně se vztýčeným jako svíčka ohonem. Čím více sebou metá, tím hlouběji mu háky vnikají do masa, a býk ještě více se sápe a zuří. Samou bolestí dělá podivné, nemotorné skoky – a obecenstvo z plna hrdla se chechtá těmto bizarním a nezvyklým pohybům. Šest háků již visí býkovi v týle, krev se mu řine po krku potůčkem. Horký dech valí se mu z nozder, jeho slabiny se nadýmají od rychlého dýchání jako měchy v práci. Vztek jeho dostoupil vrcholu. Není s ním žertů. Plachetníky a sluhy rozehnal a k útěku přinutil. Rozhlíží se po aréně. Vtom zahlídne mrtvé koně, pádí k nim, očmuchává je svou horkou pěnící se tlamou, znovu je bodá, hází jimi a trhá jim vnitřnosti na kusy. Opět se dal do běhu po aréně. Běda tomu, na koho se vrhne zvíře strašlivé!

Zavzněl vřeštivý zvuk trubky. Ten zvuk tebe do kolbiště volá, toreadóre!

Espada vstupuje do arény. Je švarný, mladý (Guerritovi je 29 let) elegantní muž.

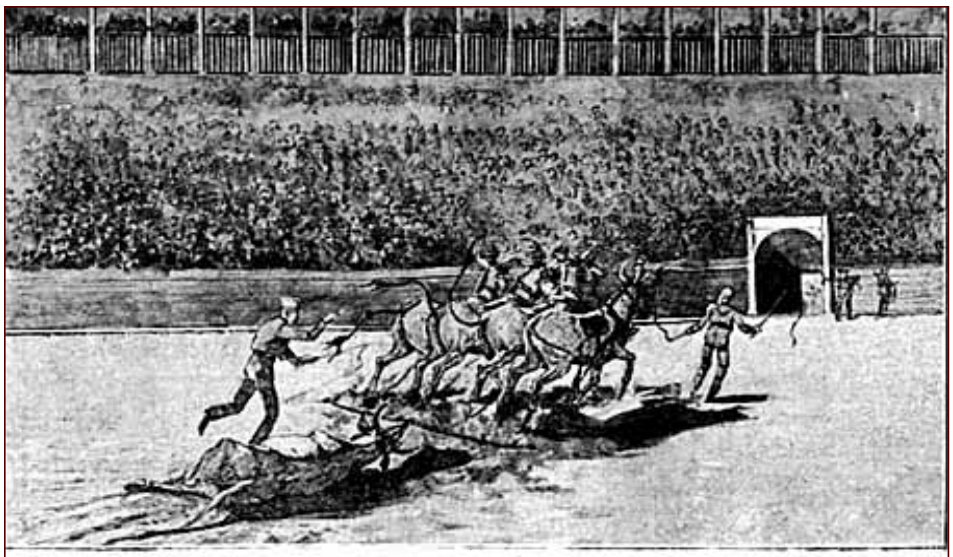

Mezkové vlekou padlého býka z areny. (Str. 41.)

Guerrita, toť umělecké jméno známé po Španělsku. La prima spada d'Espaňa – první kord (t.j. první zápasník) španělský – tak jeho mistrovství označují. Zraky všech jsou na něho obráceny. V pravici má dlouhý, na obou stranách ostrý kord. Drží jej špičkou k zemi a spolu s rukojetí drží krátkou hůlku, k níž je upevněn červený šátek (muleta). Vážně a klidně kráčí espada, nestaraje se o býka, k lóži předsedy a kordem vzdá mu česť. Býk, jenž dosud běhal v jiné části arény, kráčí nyní dosti klidně, aby si nezpůsobil bolesti pohybem háků. Espada srdnatě jde mu vstříc pevným krokem a s neobyčejnou chladností. Býk ustupuje před ním zpět na dva kroky a espada o tolikéž kroků v před vykročil. Chvilku oba protivníci proti sobě stojí, oči se sebe nespouštějíce. Espada přichází rychle k útoku. Obnažený kord drží v levé ruce a pravou máchá býkovi před očima červeným šátkem, povzbuzuje jej a zase ponižuje. Býk se vyřítí. Espada při útoku hned sehnul šátek k zemi a sám lehkým pohybem náhle se uhnul. Espada znovu mává šátkem býkovi před očima, dotýká se mu šátkem nosu, krku a rohů, a dle pohybu toho šátku býk hází hlavou, a jeho rohy krouží kolem šátku. Espada zahrává si s býkem jako hoch s pejskem. Tak se zdá divákům, a tak se to opakuje asi dvě minuty. Býk po tomto zahrávání tou měrou se stal již zkušeným a chápavým, že brzo bude útočit přímo na espadu a ne na šátek. Espada čte býkovi na očích zlý jeho úmysl a šátek svinul a kordu se chopil. Stojí tu nyní nehybně jako socha. Kord namířil vodorovně proti býkovi a rukojeť drží u pravého svého spánku. Je hrobové ticho. V tom býk sehnuv k útoku hlavu rychlostí blesku, vpřed se řítí – strašná to chvíle! – a již má kord po rukojeť vražený mezi lopatkami. Dle přísných zápasnických pravidel kord má prokláti určité místo mezi levou lopatkou a páteří tak, aby srdce protknul. Po takovém bodnutí, které se nazývá dobrým (buena estocada), býk se svalí a v okamžení je mrtev – on má hned po ráně na místě skonati. Dobré bodnutí svědčí o neobyčejném mistrovství, a tím vynikali všichni slavní espadové dob minulých. Guerritův býk zůstal stát. Oči mu tuhnou, obracejí se v sloup. Smrť přichází. Z tlamy a nozder mu vyhrkne při každém vydychnutí proud krve, nejistě se potácí, nohy se mu třesou, hrčí to v něm i pomalu otáčí hlavu, jako by hledal místo ke skonání, ohýbá přední nohy a pomalu si lehá na zem. Zápasníci přistoupili a mlčky pozorují z jisté vzdálenosti skonávajícího. Hodil hlavou, roztáhlo se tělo jeho do písku. Bylo po něm. Jeden ze zápasníků (puntillero) vrazí mu pro jistotu v zadu do krku nůž do prodloužené míchy. Z mrtvého vytáhl espada kord, sejmul s jeho zad kokardu s pentlemi (divisa), aby si ji uschoval neb aby ji věnoval – toť vrchol dvornosti – dámě, k níž srdce jeho láskou plápolá. V této španělské zemi nade vším triumfálně láska září, ta jižní, žádoucí, palčivá, po výkonu toužící láska, která tělo k tělu vábí neodolatelnou silou.

Bravo, bravo, Guerrita! – burácí řev v areně. Bůh tě požehnej, Guerrito! Anděle! Miláčku! Zlatíčko! slyšeti je až šílené hlasy. Z obecenstva házejí mu do zápasiště pomoranče, cigarety, tobolky, klobouky, vějíře, květiny, šátky, rukavičky – je to pravé krupobití. Dárky si sám se země sbírá, kdežto klobouky a vějíře házejí obecenstvu zpět ostatní zápasníci, kteří si pamatují, odkud který klobouk a vějíř byl hozen.

On se uklaní na vše strany. (Str. 40.)

Hudba věnovala usmrcenému býku několik smutných akordů, avšak nyní spustila veselý pochod, a již přijíždí do arény trojspřeží vyšperkovaných mezků. Rolničky jejích vesele zvučí a vesele nad nimi biče práskají. Sluhové připevní padlého býka za rohy k potahu, a mezkové tryskem uhánějíce vlekou jej z arény. A co se stane s býkem pak? táže se soucitný čtenář. Vyvezou ho za arénu na dvoreček, tam na něho již čekají řezničtí tovaryši, davy uličníků a chudiny, s jásotem ho vítajíce. Řezníci stahují kůži. Uličníci kolem se kupí a průběh stahování stopují s velkou radostí. Býka na místě rozsekají. Maso prodá se chudině velmi lacině a bezpochyby též putuje do hotelů, neboť v té době je v Madridu mnoho cizinců.

Snad čtenářové politují býka, zabitého v nejkrásnějším věku života? Nelitujte ho! Osud zvířat, v mládí zabitých, není žalostnější než osud lidí starších, stižených nevyléčitelnou nemocí a vidoucích blížící se smrt teprv po několikaměsíčních bolestech a strašném trá-

pení, např. při raku hrdla, jater, jazyka atd. Ostatně když zabíjíme zvířata, abychom je jedli, tu nám ani na mysl nepřijde, abychom je litovali.

Půda v aréně jest již rovná a k boji připravená. Zavzněl zvuk trouby, otvírají se vrata a nový býk, opět s kokardou na zádech, vběhl do arény a opět začíná zápas. Jedna corrida (jedno představení) záleží ze šesti zápasů. Šest býků po sobě zápasí a padají v aréně. Naše představení trvalo od čtyř hodin do půl šesté; jeden zápas trvá asi čtvrt hodiny. Koňů zabito bylo dvacet. Guerrita je nyní nejslavnějším z espadů. Za rok 1894 skolil 220 býků, a příjmy jeho za týž rok páčí se na čtyři sta tisíc peset (peseta = frank). Všech býků po dobu své patnáctileté činnosti skolil 1400. Má nyní jmění asi 3 miliony peset. Kromě toho jest zároveň majitelem velkého býčince v Andalusii, odkud dodává býky k zápasům do Španělska a Jižní Ameriky, což mu vynáší ročně čtvrt milionu franků. Umění zápasnické má zlaté dno, jen třeba býti toho umění mistrem a míti štěstí. Když mistrovství se štěstím podávají, je výsledek skvělý. Avšak z kolika zápasníků se vydaří mistr, jakým jest Guerrita!

Připravil

Michal Šanda

[K chaloupce k literatuře

[Key word: samizdat

Vzhledem k tomu, že jsme teď málem utonuli ve vzpomínkách na 21. srpen 1968, tak se klíčové slovo samizdat samo nabízí jak prostitutka v Krakovské ulici.

V *Úvodu* k *Slovníku zakázaných autorů. 1948–1980* (Petlice, 1978; J. Brabec, J. Lopatka, J. Gruša, P. Kabeš, I. Hájek) je situace české literatury po roce 1969 (znemožnění publikovat desítkám autorů, vyřazení stovek původních děl z knihoven atd.) popsána jasně: *Za těchto podmínek si literatura vytvořila nové formy společenského uplatnění.*

V katalogu k výstavě *Samizdat. Alternativní kultura ve střední a východní Evropě – šedesátá až osmdesátá léta 20. století*, kterou pořádal Výzkumný ústav pro východní Evropu, Univerzita Brémy (u nás. 6. 6. až 25. 8. 2002 v Národním muzeu), je publikována i stať *Svět českého a slovenského samizdatu* Viléma Prečana. Cituji: *Pojem „samizdatová literatura" je poněkud nepřesná zkratka; ve skutečnosti jde o nezávislou literaturu a necenzurované informace všeho druhu, zveřejňované samovydavatelsky (samizdatem) v „druhém", paralelním, neoficiálním „oběhu". Literární dílo, prohlášení Charty 77, souboru vězeňských dopisů, magnetofonový záznam vzdělávacího programu nebo zakázaných protestsongů, pořad Originálního videožurnálu se staly samizdatovou publikací tím, že byly rozepsány či jinak rozmnoženy a záměrně dány do oběhu*. Tady není o čem diskutovat.

Jenže Prečan pak začne uvádět příklady a čtenář zjišťuje, že samizdat je podle něj jen to, co bylo vydáno v edicích, to organizované v rámci onoho výše uvedeného znemožnění publikovat. A naprosté většině případů těmi, kteří stáli na pódiích a pak se ocitli mimo ně. Když však někdo na malém městě, na periferii dění, přepsal a „vydal" pět deset kusů čehokoliv, aby to posléze rozdal nebo

zády, čelem (VIII)

směnil s kamarády za jiné podobné, tak to je tzv. divoký samizdat anebo taky hovnajs.

Nechci působit jako ti, již si teprve po třiceti letech od konce války vzpomněli na svoji partyzánskou činnost (nebo si ji rovnou vymysleli). Tvrdím však na základě vlastních zkušeností, že v každém menším městě bylo jedno či více ohnisek, kde se přepisovaly nedostatkové knihy z minula, knihy z exilu či nové texty z „centra“ a vlastní literární pokusy. Množily se prohlášení a časopisy (třeba *Vokno*). Překládaly se hudební texty (Zappa, Dylan, Doors) a články z cizích novin. Jenže o tomhle se nikde nepíše nebo jen tak obecně (že se taky...), protože toto hobby postrádalo ony znaky, které někdo definoval ex post, zinstitucionalizoval samizdat, aby mohlo být správně odděleno zrno od plev.

Pořád mi nejsou jasné (tedy jsou mi jasné, ale nechci na tu hru přistoupit) rozlišovací znaky. Slovo „samizdat“ bychom měli chápat jako jednotu obou významů (přičemž ten původní je samovýroba a ten odvozený je ideologický). Dnes je však jakoby původní ten ideologický a nic víc. Jenže i Plastici chtěli hrát pouze bigbít po svém a nezajímala je politická manifestace (alespoň to vždy tvrdili).

Pak by bylo ovšem metodologicky třeba definovat jasně nezávislou literaturu, alternativní literaturu a samizdat a rozlišovat je od sebe. Absurdně z toho vychází, že většina těch nešťastníků na lontu, mimo centra, byla naháněna a vyslýchána kvůli alternativní a nezávislé literatuře, ačkoliv orgány Státní bezpečnosti operovali v jejich kauzách jednoznačně se samizdatem.

Chápeme-li samizdat šířeji v původním významu, pak vycházel u nás již za první republiky, kdy jednotlivé tisky nemohly být vydávány oficiálně nebo jejich editoři nechtěli, aby oficiálně vyšly (třeba některé zednářské nebo okultní práce – na rozdíl od erotické literatury, jež vycházela jako soukromé tisky, ale oficiálně).

Výraz divoký samizdat je zhovadilost, na kterou se dá reagovat snad jen tím, že nedivoký samizdat byl nejspíše ochočený. Jestli bych musel hledat nějaký „punc samizdatovosti“ pak je to snaha najít alespoň minimum údajů připomínající tiráž. V Jihlavě a posléze v Brně vydával Luboš Vlach *Edici Predikace*. Údaj na obálce zněl: Edice Predikace. Sv. č. xxx. Ve Žďáře nad Sázavou vydával Jan A. Nepomuk Morava (V. Bohumil Homolka) autorskou tvorbu i oblíbeného Bondyho s uvedením: Vydal spolek Atomová mihule. Počin č. xxx. Nicméně šlo jen o přepisování...

Dneska je to úplně jedno, jak to vlastně bylo. To jenom kmotra Věda musí mít všechno popsané a zaškatulkované, tím si dokazuje, že je vše správně pochopeno. Jenže právě v tom je ta potíž, že některé události, situace a činnosti jsou nepopsatelné, nepochopitelné a nezaškatulkovatelné.

Podstata toho problému je v té na začátku uvedené větě: *Za těchto podmínek si literatura vytvořila nové formy společenského uplatnění.* A nejdůležitější ze všeho jsou poslední dvě slova. Společenské uplatnění zcela určitě nezajímalo ty, kteří vydávali tzv. divoký samizdat. V tom je totiž ten základní rozpor. V pohledu na smysl a motivaci konání. Proč se to vlastně dělo. Jakýsi Holan napsal: *Ó dění, kam se dělo?*

Dobře se ptal.

Jakub Šofar

Zdeněk Nejedlý

Kvítky na tubetějce

Zařídíme deputace spisovatelů

Ministr Nejedlý slaví sedmdesátiny, ale čestné občanství ještě nedostane

Kvítek devótnosti nám vyrazil. Ovšem to je kytička, která bují ve všech dobách. Nemylme se, že dnes třeba když ta či ona strana pořádá narozeniny pro své oblíbené papaláše, že to vypadá jinak. Soupisy hostů se doplňují a škrtají stejně jako tehdy, zajišťují se předem zaručeně oslavné texty a předkloněné gratulace. A když je třeba, ani dnes není problém zařídit deputaci spisovatelů nebo dalších z uměleckého fochu. Však se rádi vracejí na výsluní, na svá stará, dobře obšlápnutá místa... Stejně jako v dobách, kdy straníci gratulovali Zdeňkovi Nejedlému.

Na následujících textech je zajímavé nejen to, jak detailně se KSČ na oslavy sedmdesátin známého ministra sociální péče chystala, ale i to, jak

7. února 1948 hlásil krajský tajemník Kouřil z Liberce na ÚV KSČ, jak je daleko s přípravami oslav. Nejedlý byl totiž poslancem právě za severní Čechy. Jak z textu vyplývá, vedení KSČ instruovalo krajské výbory oběžníky o tom, jak mají všeobecnou veselici nad ministrovým výročím připravit.

Vážení soudruzi,

Vaše oběžníky z 27. a 30. ledna jsme projednali jednak osobně s předsedy ONV, které jsme měli na schůzi v kraji, jednak jsme jim zaslali písemné instrukce ve smyslu Vašich oběžníků. Žádali jsme oznámení všeho, co zařídili.

Dále jsme oběžníky projednali ústně s okresními a újezdními tajemníky, které jsme měli rovněž na schůzi v kraji a i jim jsme odevzdali písemné instrukce. Rovněž žádáme o oznámení toho, co bylo v tom smyslu podniknuto.

Zatím máme zprávu z Č. Lípy: ve sklárnách v Boru u Č.L. brousí pro s. Nejedlého uměleckou vázu, kterou mu osobně předají nejstarší dělník borských skláren a předseda ONV v Č. Lípě.

V Liberci naši soudruzi v ÚNV chtěli navrhnout jmenování s. Nejedlého čestným občanem, ale byli ostatními odmítnuti – nár.soc., lid. i soc.dem.

Se soudružským pozdravem

Práci čest !

Ještě zbývá pár dní do února 1948. Ještě je možné odmítnout Zdeňkovi Nejedlému čestné občanství. O tom, jaký program měly být oslavy, se už na konci ledna radili Nejedlého spolupracovníci v pražském ústředí. Začátek oslav stanovili na 8. února a trvat měly celé dva dny...

V PRAZE dne 27. ledna 1948

Věc: narozeniny s.min. Nejedlého

Soudruhu Barešovi

Vážený soudruhu,

Podle šetření u soudruhů Pekárka, Hanuše a Deldsteina je program oslav sedmdesátin s. Nejedlého tento:

Neděle 8.II. dopol. O 10.30 hod. projev ÚRO v Národním divadle v režii Pujmana, na němž má promluvit zástupce vlády asi s. Gottwald, zástupce pracujících s. Zápotocký, zástupce umění a vědy s. Albrecht; dále má být kulturní program, t.j. výňatky z díla, sbory, vystoupení souborů ze závodů a recitace.

Neděle 8.II. večer: koncert pořádaný Českou filharmonií spolu s Českou akademií věd a umění, Slovanským výborem a Společností pro kulturní a hospodářské styky s SSSR. Program, který si s. Nejedlý sám vybral je tento: Vít Nejedlý: symfonieta, Ostrčil: Křížová cesta, Smetana: Tábor a Blaník.

Pondělí 9.II. večer: zatím neobsazen, zajistil jsem u taj, Hanuše rezervování večera pro přátelský večer pořádaný ústředím KSČ. Poněvadž ve Slovanském domě se souběžně pořádá Všeslovanský ples, bude tento večer možné uspořádat v Národním klubu na Příkopech, kde jsem předběžně zajistil termín. Je potřebí, aby hospodářské oddělení provedlo smlouvu a dojednalo podrobnosti o buffetu atd. K dispozici budou všechny prostory Národního klubu. Jako řečníky navrhuji s. Dolanského, Koubka a Škodu.

Úterý 10.II. dopoledne: na ministerstvu gratulační deputace atd.. V této věci zařídím deputace ze závodů, kulturních organisací, spisovatelů, atd.

K narozeninám vyjde v Orbisu Sborník a Výbor statí, ve Svobodě: První svazek vybraných spisů a Monografie. Vedle toho bude vydání zvláštní číslo Sociální revue. Zařídili jsme u s. Rybáka, aby 28. ledna byla o tom zpráva v Rudém právu současně jako připomenutí data narození.

Navrhuji, aby strana založila fond Zdenka Nejedlého pro podporu historického bádání v oboru českých dějin.

K otázce daru ústředí navrhujeme: věnovat obraz malíře Ludvíka Kuby, neb nebylo-li by to možné, obraz Rabasův.

Slavnostní schůzi v závodě dojednali jsme v libeňské Českomoravské se soudr. Milcovou na pondělí 9.II. odpoledne v 15.hodin. Soudruzi se pokusí vyrobit nějaký dar ve formě miniaturního stroje.

Se soudružským pozdravem

Stačilo už jenom připravit seznamy pozvaných. Zajímavé je, že například na oficiální seznam byl rukou na místo 1a před Klementa Gottwalda připsán sám Nejedlý, kterého by jinak asi nepozvali. Dále se zúčastnili všichni komunističtí politici té doby, jim naklonění veřejní činitelé a umělci. Slánský, Nosek, Zápotocký, Dolanský, Švermová, Smrkovský, Kolman, Čepička, Geminder, Bareš, Čivný, Hendrych, soudružka Anežka Hodinová a k jejímu jménu byl připsán ještě soudruh Spurný (za čas se ona stane Hodinovou-Spurnou), Novotný, Ivan Olbracht, Bohumil Mathesius, Clementis, Frejka, za pozvanou Marií Majerovou ruka dopsala opomenutou Marii Pujmanovou, Mirko Očadlík a připsán byl také původně vynechaný Jan Drda. Samozřejmě seznam byl delší, čítal přes 80 jmen.

A mohlo se slavit. Na jevišti Národního divadla mu přál i předseda vlády Gottwald: „Nejedlý obracel pozornost především k těm dobám, kdy masy prostého lidu vystupují na povrch dějin a určují jejich chod.“ Gratuloval i prezident Beneš, ale strikně se držel toho, že chválil ministra hlavně za jeho muzikologické dílo. Jenže ve stejném týdnu vypukl rozpor ve vládě mezi nekomunistickými ministry a ministrem vnitra Václavem Noskem. Konflikt se týkal velitelských pozic SNB, které postupně přecházely do rukou KSČ. Vlastně s tou skleničkou vodky z bufetu na oslavě sedmdesátky Zdeňka Nejedlého se vydali naši tehdejší politici na přímou cestu k únorovému puči. A na cestu jim přáli umělci jako třeba Petr Bezruč, kterého KSČ také zařídila jako gratulanta. Jeho přání vyšlo 10. února na titulní stránce Rudého práva:

Máme dnes vzácného hosta
v tom turnaji v českém světě:
třicet chybí ještě do sta,
třicet let k vzdálené metě,
zdráv je nám, pane ministře,
všem k radosti proběhněte.

Zdeněk Nejedlý k té stoleté metě nedoběhl. Ale nechybělo mnoho (1878–1962). Když pak v roce 1967 procházel Prahou první majáles, nesli studenti nad hlavami i ironický transparent požadující vysvětlení předčasné smrti Zdeňka Nejedlého. Doba se změnila.

Připravil

Martin Groman

Strž prostředek (velký recenzní

Omrzly mi okurky

Jednu věc lze českým filmařům vytýkat stále a dokola: nedostatek odvahy. V licitaci s investory svých filmů sahají až příliš ochotně ke kompromisům.

Jednu z mála šancí tohle prorazit měl režisér František A. Brabec. Po úspěchu Kytice, kdy zfilmoval balady z Erbenovy sbírky, rozhodl se to samé udělat i Máji. Vrcholnému dílu Karla Hynka Máchy a celého českého devatenáctého století, jemuž neubírá na velikosti ani to, že o něm František Ladislav Čelakovský prohlásil, že se mu měsíc květen za Máj pomstil tím, že mu zmrzly okurky.

A právě díky těm tisícům diváků a divaček jeho snímku Kytice a tomu, že Máchovy verše zná každý (minimálně tedy dva z nich), mohl Brabec využít důvěry sponzorů.

Filmařsky je převedení Máje na plátno samozřejmě těžký úkol. Dlouhá léta se o něm dokonce tvrdilo, že je nezfilmovatelný, a jediným pokusem zůstávalo veršování pana doktora ve Vesničce mé střediskové.

Kytice je epická, i sám Brabec přiznal, že natočit ji bylo v podstatě jednoduché. V Máchově Máji je příběh schován na pozadí a není v něm ani tak moc podstatný. Většina pozornosti je tu věnována barvám života a smrti.

Brabec má pro natočení lyrického filmu ty nejlepší předpoklady. Vizuálně i v jinak myšlenkově prostém Boleru exceloval, jeho kamera na Bathory, bez ohledu na nízké kvality Jakubiskova

blockbusteru a bez ohledu na to, že sám Brabec ji označil za profesionální práci na díle někoho jiného, do které prostě ze sebe nemohl vložit všechno, je nadprůměrná. Navíc scénář k Máji za něho mohl napsat sám Mácha.

Jak už asi tušíte, touto cestou se režisér nevydal.

Svázán filmařskými pravidly, která by měl znát, ale taky umět porušit, vykřesal z Máje epiku (za pomoci scenáristky Ivany Novákové) a jeho verše tu taky nezní zrovna často.

SRZ (velký recenzní prostředek)

Ano, příběh otcovraždy z lásky je silný sám o sobě a místy (hlavně na konci) opravdu funguje. Ale jinak byly zásahy do Máchova textu tragické. Nejlépe to dokládá dialog kněze a kata po tom, co Vilém svého otce zavraždí, který měl být jedním z nejzásadnějších momentů filmu:

Kat: Myslel jsem to dobře.
Kněz: Měl jste se mě zeptat.

To je prosím celé. Bylo mi skoro Jana Třísky (kat) a Vladimíra Javorského (kněz) líto.

Ale ještě nejsme na konci, scénář není na Máji to nejhorší. Nejenom o něm totiž platí, že se Brabec měl držet své původní profese kameramana. Jeho výběr a režijní vedení herců je tragické.

Do hlavní role obsadil politika Matěje Stropnického (Vilém), jenž odříkává svůj text jako na školní besídce a jehož pohledy do dáli vyluzují nechtěný smích. Měl by být „strašný lesů pán“, ale i v loupežnické bandě, místo aby herecky dominoval, hraje po Kryštofu Hádkovi (Waldemar) jen druhé, nebo spíš tak šesté housle.

Sandra Lehnertová (Jarmila), studentka mezinárodních vztahů, opět neherečka, pro jistotu neříká vůbec nic a věčně je na plátně nahá. Juraj Kukura (Vilémův otec), který má stále nedopatřením nálepku „pan herec“, podává snad ještě slabší výkon.

Nezachrání to ani tradičně výborný a tradičně lehce divadelní (což je tady k dobru) Třiska.

Shrňme si to na závěr, Brabec nezvládl roli scenáristy, režiséra, tak co aspoň za kamerou? Je Máj vizuálně působivý? Ohromí, jak by se u Brabcovy pověsti dalo čekat?

Ne. Nevyvarovává se totiž obrazových klišé. Snad nejhorší je klíčová scéna otcovraždy, která proběhne vlastně jen tak mimochodem, a plápolání zakrvaveného prádla na šňůře není zážitkem. Natož silným zážitkem. Ale i tak občas Brabcovo nadání plátno prosvítí, třeba v případě závěrečného vplétání Viléma do kola nebo ve scénách z chladného kostela.

A ještě v jedné věci Brabec tu potřebnou filmovou odvahu našel: stejně jako Mácha i on do svého Máje vložil dvě krátká intermezza, která se stylem liší od zbytku díla. Porušil tím sice filmovou strukturu, ale složil tím básníkovi hlubokou poklonu. Snad alespoň tohle se mu dá k dobru přičíst.

Ale to samozřejmě nestačí. Jestli Čelakovskému omrzly v květnu okurky kvůli Máchovi, po Brabcově díle aby se člověk chodil dívat do skleníku po celý rok. A nejenom proto, že film Máj se, světe div se, neodehrává v květnu.

Zbyněk Vlasák
(Právo)

Máj. ČR, 2008. Režie: František Brabec

Jak pejsek a kočička upekli Bathory

Juraj Jakubisko si k letošním sedmdesátinám upekl velkolepý zákusek. Smíchal trochu historie s fantazií a pohádkou, přisypal krapet magie, děj okořenil erotickými scénami, osolil monstrózními davovými scénami, vybral ty nejšťavnatější herce, scény vymaloval renesančními obrazy a náladou a přikrášlil je snovými kostýmy... a změť nejvybranějších ingrediencí se postarala o výsledek, který chvilkami chutná jako pověstný dort pejska a kočičky. A tak se dá kromě legendy o Alžbětě Báthoryové nazvat kontroverzní i Jakubiskův film.

Dokáže si hrát se snem, s vizualitou, s detaily, barvami, symboly. Ale v Bathory je jich možná až přespříliš. A za každou cenu.

Možná kdyby se Jakubisko nesnažil každým záběrem vysvětlovat a přepisovat legendu, kdyby ubral na dějepravných dialozích, kdyby se neustále nepokoušel zvrátit historii a přesvědčit diváka o svém vlastním pohledu na Alžbětu Báthoryovou, mohlo být dílo přijatelným soustem pro milou sobotní návštěvu letního kina. Tak se snímek stává glosátorem, jehož úpěnlivá snaha přetáhnout diváka na svou stranu odvádí pozornost od malebných záběrů, snových vizí a dalších momentů, které se Jakubiskovi profesně zdařily. Jakubisko totiž pořád „umí“. Dokáže si hrát se snem, s vizualitou, s detaily, barvami, symboly. Ale v Bathory je jich možná až přespříliš. A za každou cenu.

Jakubisko paradoxně už před premiérou přiznává některá úskalí, která divák musí přijmout. Zaprvé poukazuje na až příliš řvavou dominantnost příběhu. Podle něj divák zatížený známou legendou o krvelačné čachtické paní dostává filmem jinou informaci, než jakou očekával, a Jakubisko se jej snaží svést prostřednictvím indicií na scestí. Zde ale vidí režisér alespoň zdravý důvod pro druhé zhlédnutí filmu, kdy se divák – oproštěn od sledování děje – konečně zaměří i na nádhernou hudbu, kostýmy či obrazy.

Druhým přiznaným je vykonstruovanost. Jakubisko si vytáhl nejčastěji opakované mýty o čachtické paní a velice důrazně je vyvrací, bohužel někdy i opakovaně – například koupel v krvi panen. Proč si ale víc nehrál se snem a nenechal divákovi větší prostor na hádanky? Tak je režisérova pravda uzurpátorsky znovu a znovu divákovi vnucována, až s povzdechem – alespoň do konce snímku – přijme jeho hru. Kostrbatost je cítit i ze dvou postav mnichů – Bolka Polívky a Jiřího Mádla. Jejich herectví je excelentní, vyšperkované několika režisérskými zlepšováky pro pobavení diváka, ale scená-

SFZ velký recenzní prostředek

risticky se až příliš okatě podobají hrdinům Ecova Jména růže a ve druhé polovině velmi násilně vstupují rozhodným způsobem do děje a stanou se jakoby nechtěnými odkrývači pravdy. V rámci historické fresky jsou však poloutopeni ve změti dalších postav, které se ve filmu „jen ohřejí“ a hned zase mizí. Proto je jejich finále trochu překvapivé, byť je Bolek Polívka od začátku pasován do role kronikáře a vypravěče příběhu.

Třetím úskalím filmu je abnormální zeschematizování příběhu. Někdy je tomu na škodu, i když natáhnout už tak dlouhý velkofilm do ještě větší délky by bylo divácky neúnosné. Schematizace však Jakubiskovi posloužila i k něčemu jinému – k lepší distribuci filmu do zahraničí: „Film byl velmi drahý, musel jsem se přizpůsobit různým komerčním hlediskům i tomu, aby byl srozumitelný i v zahraničí.“

Bathory ale stojí za to vidět, protože takto velkoryse pojatých českých snímků moc nemáme. Malebné výtvarně pojaté scény, do detailu propracované dobové kostýmy, fantaskní vynálezy. Velkolepé záběry, úchvatná krajina, pohádková atmosféra. Tradičně charismatický Karel Roden – jehož zajímavě načrtnutou postavu zabil režisér poslední větou, emancipovaná Bathoryčka, která v dnešní době zvýšeného zájmu o křehké pohlaví dělá dobře feministicky založeným ženám. Pokud divák miluje historicko-výtvarné filmové fresky, najde si na Bathory mnoho líbivého. Kdo vsází raději na silný příběh a vycizelované dialogy, tahle přeslazená a přesolená kaše mu asi nebude moc chutnat.

Barbora Baronová

Bathory. Slovensko / Česko / Maďarsko / Velká Británie, 2008. Režie Juraj Jakubisko

Ono možná nestravitelné pro některé z diváků je, že film nemá výrazný děj. Osm hlavních hrdinů – architekt, jeho žena, spisovatel, jeho přítelkyně, mladá matka s dcerou, starší pedofil a šatnář – se protlouká životem, občas se potkají za dlouhých statických záběrů, kde deprese čouhá z plátna a mrazí vás až do vnitřností.

Estonská sídliště

Málokterá kombinace funguje tak dokonale jako sídliště, deprese a absurdní humor v estonském filmu Podzimní tance. Ovšem musíte na to mít buňky. Jak divácké ohlasy na českých filmových serverech, tak reakce návštěvníků projekce na MFF v Karlových Varech ukazují, že ne zcela každý je jimi obohacen. Internetová hodnocení se vezou od pomyslné jedné hvězdičky až k maximu, a z promítání odcházeli lidé prakticky po celý průběh filmu, na závěrečnou besedu jich zůstala sotva polovina, ale ti zase své nadšení nijak neskrývali.

Pobaltský film musí bojovat o své místo na slunci pozornosti, v Estonsku, Litvě i Lotyšsku se ročně natočí jen pár snímků. Ve všech třech zemích jen něco přes polovinu toho, co u nás. Přesto se vesměs mladí filmaři nebojí experimentovat, možná je to i tím, že zde výroba filmu ještě není brána jako byznys, všichni vědí, že na filmech nevydělají, a točí z radosti z tvorby.

Snímky z celého regionu jsou velmi výrazně ovlivněny skandinávskou kinematografií. Herec Taavi Eelmaa to vyjádřil jednoduše: „Víte, Finové nemluví vůbec, my sem tam něco prohodíme,“ a mlčel. I Podzimní tance mají dialogy sychravé stejně jako ono estonské sídliště, kde se film odehrává.

Ono možná nestravitelné pro některé z diváků je, že film nemá výrazný děj. Osm hlavních hrdinů – architekt, jeho žena, spisovatel, jeho přítelkyně, mladá matka s dcerou, starší pedofil a šatnář – se protlouká životem, občas se potkají za dlouhých statických záběrů, kde deprese čouhá z plátna a mrazí vás až do vnitřností.

Jeden krmí rohlíkem holuby a malé holčičky, další mlátí ze zoufalství svou přítelkyni a pak ji špehuje za oknem, třetí se i přes své bohatství odmítá odstěhovat z paneláku, další odhání slizké nápadníky a poslední si zapisuje své milenecké úspěchy do deníčku (je zrovna u čísla 200). Když se Eelmaa, který hraje právě posledního zmíněného, při besedě ptali, jestli měl také tolik přítelkyň, odpověděl vyhýbavě a ko-

lega za něho dodal, že určitě a že jedna z těch bývalých právě sedí v publiku. Pak se ozvalo prásknutí dveřmi. „A právě teď naštvaně odešla," dodal smutně Eelmaa. Jako by Estonci v sobě kus téhle permanentní deprese a absurdity nosili i mimo plátno.

Tématem číslo jedna jsou v Podzimních tancích samozřejmě vztahy, jejich povrchnost, to, jak nám chybí, když o ně přijdeme, jak moc nechceme, a zároveň chceme být sami.

Deprese je zde vyjádřena i tím, že se za celou dobu nikdo nezasměje. Vlastně jednou ano. Spisovatele opustila přítelkyně, on po noci s alkoholem a prášky leží na zemi; vtom zvoní telefon, spisovatel ho zvedne a jeho známý mu oznamuje, že právě vyhrál velkou literární cenu. A postava se lehce usmívá, než mu onen neznámý na druhém konci drátu oznámí, že to byl jen vtip a že jeho život je a bude pořád stejně neúspěšný. Ponurá atmosféra brzy pohltí i vás a pak už se nebudete divit násilné reakci šatnáře, když za ním přijde režisér s tím, že chce natočit komedii o vztazích.

Celé je to navíc prošpikováno skvělým absurdním humorem. Matka jde z práce a zničehonic projde kolem dodávky. U té stojí nešťastný řidič nad moukou rozsypanou na cestě... Nebo jeden z naštvaných obyvatel sídliště ukradne auto a rozhodne se ho nabourat, a zoufale se mu to nedaří... Prostě nádhera, která je podpořena i skvělou ústřední melodií Naer od estonské skupiny Virmalised.

Ano, tohle není film pro každého, ale pokud máte rádi dánskou, norskou nebo finskou kinematografii, obraťte pozornost i na pobřeží Baltu. Rodí se tu nová generace režisérů, která časem může dospět k filmovému mistrovství.

Zbyněk Vlasák
(Právo)

Podzimní tance, Estonsko, 2007 Režie: Veiko Õunpuu

Komedie omylů na Shakespearovských slavnostech

Strž (velký recenzní prostředek)

Při psaní situační frašky, která patří k jeho nejranějším hrám, Shakespeare čerpal z tvorby autora komedií z období římského císařství Tita Maccia Plauta. Častým námětem antických komedií bývalo rozrušení rodinných vztahů a jejich náprava, šťastné shledání: v Shakespearově zpracování jde o dvojčata, kupecké synky, a jejich sluhy, rovněž dvojčata, kteří byli nešťastně rozděleni při námořní katastrofě a nemají tušení o osudu svého sourozence. Inscenaci na letošních slavnostech vystavěl režisér Ivan Rajmont na překladu Martina Hilského – převod, který při zachování verše i rýmu citlivě pracuje s hovorovou češtinou, je pěkným příkladem aktualizace klasické hry.

V Komedii omylů se objevují motivy, které později nabyly v jiných hrách vyzrálých podob. Shakespeare byl fascinován podobností a identitou, a to jak fyzickou, vzhledovou, která svádí k bezprostředním omylům a záměnám, a dodává tak divácky vděčnou látku halasným fraškám, tak metafyzickou, rodovým či milostným citovým poutem, jež může skrývat témata k hlubším úvahám. V Komedii omylů použil k vyjádření této spřízněnosti metaforu dvou vodních kapek, která obráží jak vzhledovou podobnost sourozenců-dvojčat, tak intimní blízkost muže a ženy v lásce a manželství. Motiv záměny dvojčat se vyskytuje třeba v Zimní pohádce a dál můžeme vzpomenout na záměnu jmen (a zároveň identity) Hamletových spolužáků Rosencrantze a Guildensterna (kterýžto motiv brilantně rozvedl Tom Stoppard ve hře Rosencrantz a Guildenstern jsou mrtvi).

Dramatik si celou dobu pohrává se zdvojeným významem: jednání postav v každé scéně má dvojí význam, a jen divákovi jsou přístupné oba. V jedné postavě dochází k prolnutí dvou sociálních rolí: Do Efezu přicestovavší Dromio syrakuský nevědomky vstupuje do role svého bratra, Dromia efezského, když náhodou narazí na bratrova sluhu a bratrovu manželku. Ta, aby zvrátila náhle nevysvětlitelné chování svého muže, které chápe jako vystupňované pokračování jeho domnělých předchozích sklonů, se odvolává na nedělitelnost posvátného manželského svazku a v působivém monologu zdůrazňuje metafyzickou myšlenku, že muž a žena jsou jedna duše a jedno tělo. Jen divák v tomto okamžiku, který je ve hře z myšlenkově nejhodnotnějších, ví, že oddaná a milující, a o to žárlivější žena se vyznává nepravému, nicméně identickému dvojčeti. Jedna podobnost zapříčiňuje druhou.

Ona důležitá významová rovina, na níž klade Shakespeare na rozdíl od Plautovy předlohy důraz, spočívá v alegorickém zobrazení klamavosti smyslů, lidské náchylnosti k omylu: náhodná časová a místní souvislost událostí může snadno zavést k chybnému úsudku. Dotýkáme se tu závažné etické otázky: Jestliže se šílenství jeví jako nemotivované nebo rozporuplné jednání, jež ovšem v některých případech lze vysvětlit (v této hře setkáním obou párů dvojčat), neznamená to pak, že šílené jednání pouze vysvětlit neumíme a jím stižené jedince izolujeme – i když jsou to lidé, jimž důvěřujeme po dlouhé době soužití – jen kvůli své, možná dočasné neschopnosti pochopení? Ostatně při komunikaci s druhými se s nepochopením jednání setkáváme v menším měřítku neustále…

K těmto významovým vrstvám ale inscenace neproniká, Ivan Rajmont vsadil na spádný děj s náhlými zvraty a změnami, ukřičenou frašku s překotnými úprky a třískáním dveřmi, velmi atraktivní z hlediska herecké akce. Lze však říci, že je to v daném případě vhodné pojetí a že se mu daří. V rozlehlém purkrabství, které herci stěží hlasově zvládnou (stálý problém tamních představení), by se ostatně jemnější přístup vytrácel. A nesehranost souboru sebraného z různých divadel, na kterou mnozí upozorňovali po premiéře, se také, zdá se, vytratila (viděl jsem reprízu 18. srpna).

Zajímavostí je, že kromě závěrečných výstupů představuje obě z dvojčat tentýž herec: tím se režisér vyhnul potížím s podobností protagonistů hlavních rolí, což se ve starých anglických zpracováních často řešívalo obsazením skutečných dvojčat. Téma podobnosti a identity je podtrženo zvýrazněním kulturních rozdílů prostředí, v nichž dvojčata vyrůstala: Zatímco Antifolus efezský je Orientálec, vážený občan s elegantní šerpou, Antifolus syrakuský přijel do Efezu coby britský gentleman, ochotný věřit všem výmyslům a báchorkám, jakými pestrá maloasijská kultura, v níž se střetávají živly křesťanské, muslimské a židovské, může obloudit naivního cizince. Což se dá chápat i jako další stránka Shakespearova alegorického znázornění lidské náchylnosti klamat i být klamán. Roli obou Antifolů ztvárnil Martin Pechlát, kterého známe především z modernistických dramat Divadla Komedie. V roli sluhů Dromia syrakuského i efezského mu s celou dobu neutuchajícím nasazením sekunduje Filip Rajmont. Jako manželku Antifola efezského Ariadnu jsem viděl Lucii Trmíkovou z Divadla Komedie, která alternuje Jitku Čvančarovou z Divadla Pod Palmovkou – její přehrávaná vášnivost se nese přesně v duchu inscenace. Uznání, jež je však trochu jiného druhu, patří Borisi Hybnerovi, který v kaftanu prospěchářského židovského kupce rozehrává stranou hlavní scénické akce bohatou sestavu svých grimas a posuňků; náboj představení mnohdy rozvernými improvizacemi dodává i Marcela Holubcová v roli vypočítavé a naivně namyšlené kurtizány. Vtipně aktualizovaná je i postava vévody efezského Davida Suchařípy: tato postava v důstojnické uniformě arabského střihu evokuje leckteré současné diktátorské manýry.

Představení hrané na dvojité točně se symetrickými kulisami, která ladí s leitmotivem hry, rozhodně za zhlédnutí stojí – ale na jemnou povahokresbu je lepší zajít do kamenného divadla.

Petr Andreas

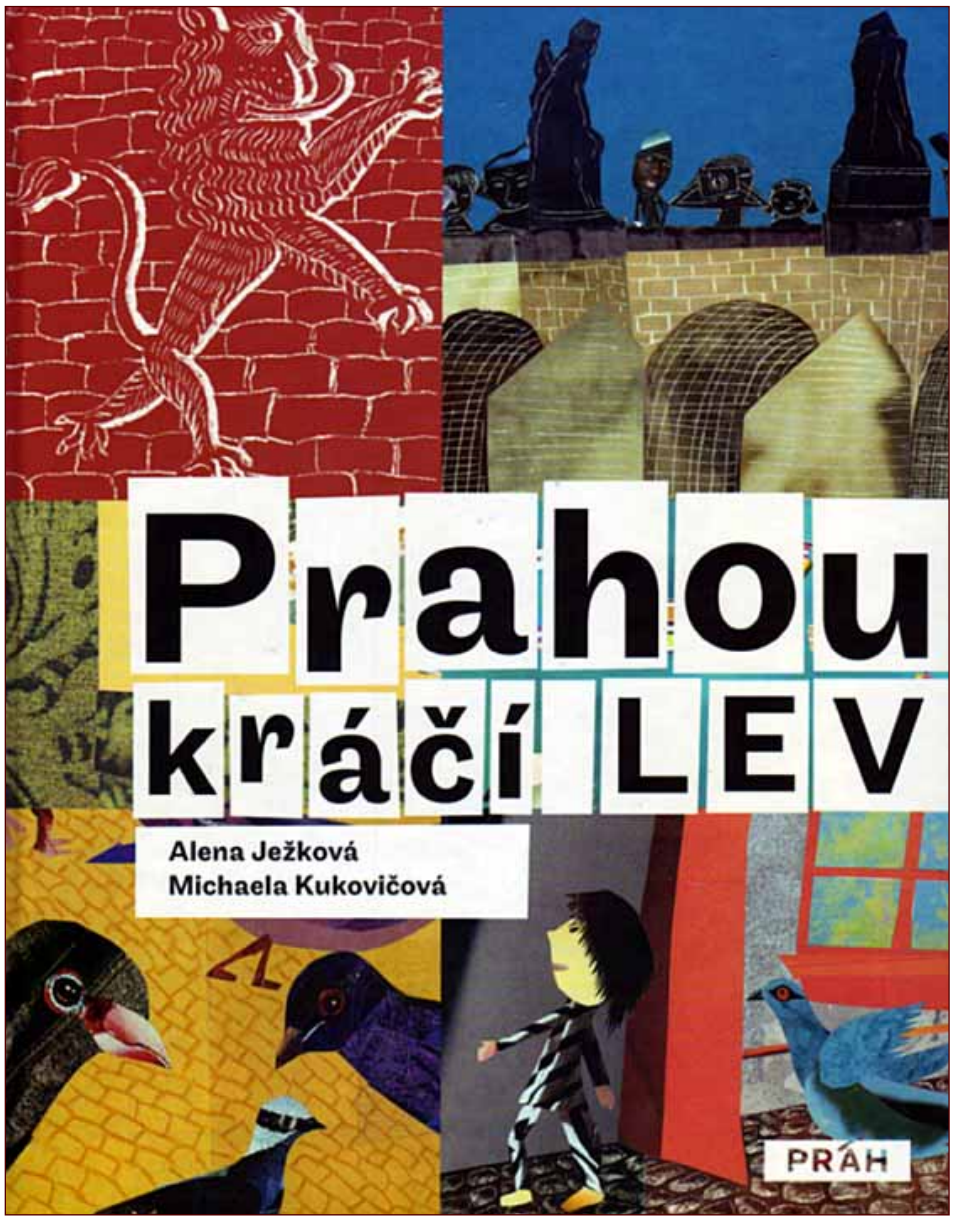

Máma s tátou ho ale nechají samotného v hotelu a na hraní mu dají lva – plyšový symbol české státnosti. Jenže lev se Davidovi někde zašantročil, a tak pomůže holub Modropírko – ulítlý sem asi od Popelky. Provede ho po nejznámějších památkách Prahy a společně ho hledají. Setkávají se při tom s některými pražskými postavami, jako je rytíř Brunclík nebo rabi Löw.

Prahou kráčí lev

Pokud patříte mezi obdivovatele Prahy a rádi byste i ty nejmenší vzali na výlet po památkách, pak sáhněte po této knížce. Alena Ježková vydala už dost knih týkajících se našeho hlavního města jako Praha, babka měst nebo Domovní znamení a také toto volné pokračování, nebo spíše navazování, cíli na nejmladší ročníky a jejich rodiče. Lev kráčí Prahou a my jdeme, mámo táto, s ním.

Takhle by to asi řekl malý David, který si s rodiči vyrazí do Prahy. Máma s tátou ho ale nechají samotného v hotelu a na hraní mu dají lva – plyšový symbol české státnosti. Jenže lev se Davidovi někde zašantročil, a tak pomůže holub Modropírko – ulítlý sem asi od Popelky. Provede ho po nejznámějších památkách Prahy a společně ho hledají. Setkávají se při tom s některými pražskými postavami, jako je rytíř Brunclík nebo rabi Löw. Čeká je i napínavé dobrodružství s kocourem nebo cesta po Vltavě.

Celý příběh je rozdělen do několika kratších kapitol, které umožňují příběh ještě rozšířit, vysvětlit a děti tak blíže připravit na případnou návštěvu Prahy.

Knížka je doplněna ilustracemi Michaely Kukovičové, která umně vede dětskou fantazii a dává dětem šanci knížku dál tvořit vlastní rukou. S touto knížkou je dost dobře možné, že Modropírko se stane oblíbenou postavičkou v nejedné domácnosti a děti budou takového parťáka chtít mít nejen na papíře, ale rovnou doma.

Hana Gromanová

Alena Ježková, Michaela Kukovičová: Prahou kráčí lev, Práh 2008.

Mediální (po)věstník

Redakční uzávěrka je mor. Pokud ve svém okolí (a čím bližší toto okolí je, tím důsledky bývají hrůznější) máte někoho, komu se nad hrdlem takový redakční Damoklův meč klinká, víte naprosto přesně, o čem mluvím. A protože jsem v době redakční uzávěrky zářijové Dobré adresy prošoupávala podrážky někde mezi 35° j. š. a 72° z. d. na jihoamerickém kontinentu, omlouvám se tímto čtenářům Mediálního (Po)věstníku za mírnou neaktuálnost zpracovaných témat. Děkuji za pochopení. **-kk-**

Žena-čtenářka-spotřebitelka – zvoní mužům hrana?

Nejmenovaný německý koncern, jehož pařáty svírají nejeden z celé řady supermarketů (ve kterých kus žvance k večeři kupuje i celá řada českých hladových spotřebitelů, intelektuály a rozervané básníky nevyjímaje), se rozhodl na domácím trhu vydávat vlastní časopis. A kýho výra-netopýra, cílit se chystá zrovna na ženy. Důvod je jasný: Ženy jsou totiž ty, kdo ze všech mediálněsociologických výzkumů i přezkumů vycházejí jako nejčastější čtenářky a jako ty, kdo drží ruku na kohoutku rodinného rozpočtu rozhodujíce o tom, co se k oné večeři koupí.

Vzorem nového měsíčníku, se kterým hodlá koncern „vyjet“ v říjnu, se stal ženský plátek, který už koncern vydává v sousedním Rakousku za symbolické jedno euro. Tematicky bude tiskovina klasickým mišungem módy, lajfstajlu, zdraví, krásy, bydlení a cestování – prostě všeho, o čem (nejenom) ženy tak děsně rády čtou a na co se dá naplácnout co největší množství reklamy na zboží, které se natřásá ve skladech supermarketů vlastněných daným koncernem.

Pod čarou: Že by další potrava do chřtánu německého časopiseckého feminismu? Ani ne; i když na tématech typu „Buďte pro pana Božského ještě víc sexy“ nebo „Jak vybudovat šťastný domov“ by si smlsla nejedna radikální feministka (na prostoduchých stereotypech tohoto typu by si totiž smlsl každý rozumně uvažující lidský jedinec, na to nejsou prsa potřeba). Že by tedy další titul do rodiny časopisů o receptech a drincích a koktejlech a přílohách a závitcích a dušených brokolicích a pajšlech a bifteku a hranolkách? Jedním z nosníků časopisu by totiž měly být recepty – jak jinak. Procentuálně největší část množiny s označením „ženy“ totiž přece ráda a skvěle vaří! A navíc: Láska prý prochází žaludkem a od toho už je jen kousíček k tomu, být pro pana Božského ještě víc sexy a mít šťastný domov. A pak už chybí jen to „a pokud nezašli na diabetes mellitus nebo obezitu, tak tam vaří a cukrují dodnes“.

Kdo ví, třeba se podobného návodu na šťastný život v podobě sexy časopísku dočkáme i v Čechách – tedy my, ženy. Muži si asi zatím budou muset na svůj časák počkat. A začít sociologickým panáčkům s dotazníkem v ruce tvrdit, jak rádi nakupují, čtou barevné magazíny s vysmátou a polovyretušovanou slečnou na obálce a vaří večeře pro své drahé polovičky a čtvrtinky v puntíkatých pyžamech.

Kniha, náplast, vodítko – vivat, postmoderna!

Onehdá jsem zatoužila zaplnit krátery ve svém všeobecném přehledu, a to pomocí uceleného přehledu nově vyšlých knih. Zcela naivně jsem tedy sáhla po barevném a relativně důvěryhodně vypadajícím magazínu, který se tučně nadouval v drátovém ko-

šíku u vchodu jednoho pražského ultra-mega-knihkupectví. No to jsem si dala! Tlustý sice přehled byl, to jo, až jsem se radostí málem zajíkala na ulici, kolik se toho na knižním trhu zase v posledním měsíci urodilo; než jsem však nalistovala přibližně šestou osmou stránku. A tam to začalo. Zcela bez sebemenšího varování se na mě vysypala smršť naprosto nepochopitelných reklamních sdělení, a to nikoli v podobě vložených letáků, ale naprosto regulérně zalomených mezi mini-recenze nových knih. A tak vedle upoutávky na historický román o mou pozornost bojoval inzerát na voděodolné náplasti, vedle barevných leporel s Milerovým nehynoucím Krtkem v modrých gatích jsem se zase dozvěděla, že sada bílých porcelánových talířků by mě při útratě za knihy nad šest stovek přišla na pouhé tři stovky, a volný prostor u knihy nápadů na ruční výrobu věnců „stokrát jinak" se vydavatelům zdálo jako nejatraktivnější pro nabídku fosforeskujícího vodítka, se kterým budete vy i váš čtyřnohý miláček při večerních procházkách naprosto v bezpečí. Už chyběla jenom „chuť, co tě dostane", maminčin neodolatelný koláč, protože „pečení je radost", anebo ta křidélka „pro větší pocit jistoty a bezpečí".

Pod čarou: Postmoderní svrab, který stírá hranice mezi vážným a lascivně reklamním a který začal plíživě parazitovat i v knižních přehledech, mi tento typ tiskovin takovým způsobem neskutečně zhnusil, že nevím, jestli budu mít zase někdy důvěru do něčeho podobného kdy nahlédnout. Ale asi budu muset – je to pořád ještě jediná možnost, kde si o nově vyšlých knihách přehledně přečíst v tramvaji, ve vlaku nebo v čekárně u doktora. Navíc se v nich dají bezvadně zaškrtávat vyvolené knihy, o které by se dalo napsat Ježíškovi. A protože ze správného vyprávění plyne vždy nějaké ponaučení, nezůstanu ho dlužná ani čtenářům tohoto vyprávěcího odstavce: Až taky budete mít choutky zvýšit si povědomí o knižních novinkách na českém trhu, tento typ přehledu (poznáte ho snadno, mezi ostatními je ten nejtlustší) si k ruce vezměte jen a pouze v případě, až se budou blížit Vánoce a vám zrovna bude scházet některá část jídelního servisu.

Televize – vyhoďme ji z kola ven

Předškolní děti se špatně koncentrují na hraní, když v místnosti běží jako pozadí televize. Podle týdeníku Marketing&Média dokonce nemusejí děti na telebednu přímo čučet, a i tak je může rušit a dokonce poškozovat jejich vývoj. Tým amerických pediatrů prý na dětech-zkušebních králíčcích zjistil, že když si hrály v místnosti, kde běžela televize, daleko méně se soustředily na samotné stavění věží z kostek, omalovávání taťky Šmouly nebo vaření pidivečeře v růžovém pidikastrůlku v pidikuchyňce. Naopak svou pozornost tříštily mezi hračky a blikající modrou obrazovku, na které se na svém bujarém oři prohánělLucky-Strike-Marlboro-Man s lasem nebo dredatý free-cool-in-mladík krosil na skejtu ulice a přitom v klídku srkal tu svoji nulatou colu-blek. Podle výzkumníků by televize mohla mít za následek „zhoršení poznávacího a jazykového vývoje a sníženou schopnost soustředění" (M&M).

Pod čarou: Rozhodně nic proti informační ani výzkumné hodnotě pediatrického sledování hrajících si dětiček, do kterého jisto-jistě padla nemalá hromádka amerických dolarů. Mám ale pocit, že na nepříznivý vliv telebedny na jazykový vývoj, slovní zásobu a vůbec komunikaci dětí (a nejenom jich!) už upozorňovala řada odborníků kdysi dávno v prehistorické minulosti poloviny 20. století, kdy televize začala přibírat na významu. Pedagogové se tehdy začali pídit po tom, proč děcka najednou nejsou schopné ze sebe vymáčknout kloudnou větu holou, o té rozvité či o souvětí nemluvě. Když ale té vědě se za oceánem tak daří!

Škoda že podobných výzkumů se v našich mediálně-pedagogických luzích a hájích s největší pravděpodobností hned tak nedočkáme; tady jsme rádi, když si nás úřady jednou za x let spočítají a zaevidují, kolik z nás věří v jednoho boha, nebo když si firma XY delegující na trh prací prášky zjistí, kolik českých žen a jak často pere bílé prádlo, a jenom pro ně pak vyvine novou řadu zázračných chemických bobulí, které silou aktivních chemických prvků rozežerou i toho nejmenšího mikroba zavrtaného v nejhlubším ohybu dutých vláken. Škoda, že co si nezaplatí soukromý subjekt, to není. Jako by konzum a reklama rozežraly i tu nejposlednější molekulu vyššího principu mravního a i ten nejmenší atom jiných než „ziskových" cílů, které jako jedny z mála toho všeho kolem dávají ještě smysl.

Jsem vidět, tedy jsem

Poklidnou hladinu jinak všedně-čunkovato-blobovito-a-jinak-okurkovitého mediálního rybníka v Čechách (ale nejen tam) poněkud rozvířila zpráva o fotkách novorozeného párečku maminky a tatínka Brangelinových (pro neznalé: To je ta hvězdná dvojka Brad Pitt a Angelina Jolieová, akorát jazykově scuknutí – prostě Brangelina). Pixeloidní obrázky svých drahých a na svět sotva vylíhnutých dvojčat prodali jistému magazínu za neuvěřitelných 11 milionů dolarů (asi 162 milionů korun). To, co svět tvrdého šoubyznysu na tom tak zarazilo, nebyl vůbec fakt, že fotky prodali (když jde na něčem vydělat, proč toho nevyužít, že? A když to je navíc pro dobro věci... Získané peníze totiž hvězdy většinou darují na charitu), ale výše částky, která se snad zmíně-

Ve stejném pytli by tak mohla skončit Jennifer Lopezová nebo další manželská dvojka, Tom Cruise a Katie Holmesová – všichni tři se svezli na vlně zájmu o fotky svých ratolestí, což pro ně samotné představuje skvělou reklamu. Ve světě, který od základů utváří rastrová obrazovka a hledáček kamery, je velmi lehké přijít o svou identitu: Stačí nebýt vidět, a je po ptákách.

nému magazínu nemůže vrátit zpátky, ani kdyby se na tiskárenskou kebuli stavěl. Ovšem za to, že ostatním rivalům na časopiseckém poli soutěživého světa informování o celebritách zasadil tvrdou ránu (první totiž může být vždycky jenom jeden), to ale stálo.

Nestydaté kupčení s intimitou (nejčastěji personifikovanou fotografiemi vlastních dětí) není pro filmové hvězdy nic nového. Ve stejném pytli by tak mohla skončit Jennifer Lopezová nebo další manželská dvojka, Tom Cruise a Katie Holmesová – všichni tři se svezli na vlně zájmu o fotky svých ratolestí, což pro ně samotné představuje skvělou reklamu. Ve světě, který od základů utváří rastrová obrazovka a hledáček kamery, je velmi lehké přijít o svou identitu: Stačí nebýt vidět, a je po ptákách.

Pod čarou: Systém „být viděn“ není nic nového pod sluncetem; podobně svou „moc“ vůči svým poddaným manifestovali (ve svém původním slova smyslu „předvádět“) panovníci už v 16. století. Zatímco ve středověku králové a kralevici byli na očích téměř každému pohůnkovi a téměř kdokoliv z hradu se k nim mohl přiblížit na pár kroků, později se z tzv. veřejného života stáhli – sebrali si svoje saky-paky a odklidili se na letní sídla, která začali houfně zakládat, do zahrad a sestřihaných trávníků. K demonstraci své moci ale pravidelně pořádali turnaje a zápasy; což byla skvělá příležitost, kde jednak ukojili lidské pudy poddaných (panem et circenses mělo něco do sebe a občas má i dnes) a kde jednak stavěli na odiv svou jedinečnost a nedotknutelnost, hraničící s božskostí.

Věrní čtenáři bulváru svým honem na snímky „bohů mediálního nebe 21. století“ tak chtě nechtě připomínají středověkou lůzu, která se ke svému zbožštělému objektu nemůže nikterak dostat a které stačí aspoň se vyhřívat v záblescích velkého světa tam nahoře, odkud se na ně tu a tam sesype hvězdný prach. A ti, kteří onen třpytivý prach svým věrným ovečkám dostatečně dávkují, si jsou své „moci“ velmi dobře vědomi. Stejně jako si jsou vědomi vratkosti hledáčku kamer a nálad svých oveček. Protože stačí málo, a kamery se velmi rychle odvrátí k někomu jinému. Vivat svět šoubyznysu; vivat stříbrný prach; vivat ovce a ovčata.

Poetické okénko...

...v září otvírám s nadějí, že po vřískotu obnaženého léta vstoupí do duší potloukajících se po nábřežích, na ulicích, v přístavech i parcích opět ticho a klid – to jak se příroda bude soustředit a nanášet si na tvář rozverné barvy podzimu. S úsměvem dvorního šaška, který si jako jeden z mála stále udržuje zdravý odstup od reality divadelního tyjátru všedního života, který se na nás pitvoří z každého rohu, přibarvuji si v představách kulhající letní večery a troufale doufám, že do rozehrané hry feromonů a lidských pachutí nevtrhne žádná zvířena. Leda tak neosrstěná kočka, která na výstavě koček domácích sklidila mezi kočkoidními odborníky (a mezi alergiky nejen na kočkosrst) velký kočkoidní ohlas.

Animované prázdno

Přijdeš?
Prohrávám ve hře
a celý svět se modlí.
Kočka si hraje s křížkem na římse.
A jestli přijdeš, zatrpknu, neboj se.

Ještě je příležitost nepřijít.
Pod slovem trhá se břeh naděje
a směšují se naše pachy.

HOLOUBEK, Jaroslav. Kdybych se nenarodil (Básně a jiné neřesti). 1999. Praha: Pragma.)

Kateřina Komorádová

Vzpomínáš

Adam Ptáček: Koláže

V srpnové Dobré adrese jsme zveřejnili koláže Kateřiny Bolechové. Jde o část „křenové sexy výstavy“ HORSERADISH, kterou Kateřina připravila spolu s Adamem Ptáčkem. My jsme ale mylně celou výstavu přiřkli jí a na Adama Ptáčka jsme zapomněli. Teď tedy s omluvou a s radostí publikujeme Adamovy vlastní křenové sexy koláže z oné výstavy, která probíhá právě teď v kavárně Měsíc ve dne v Českých Budějovicích.

Hanebná pravda

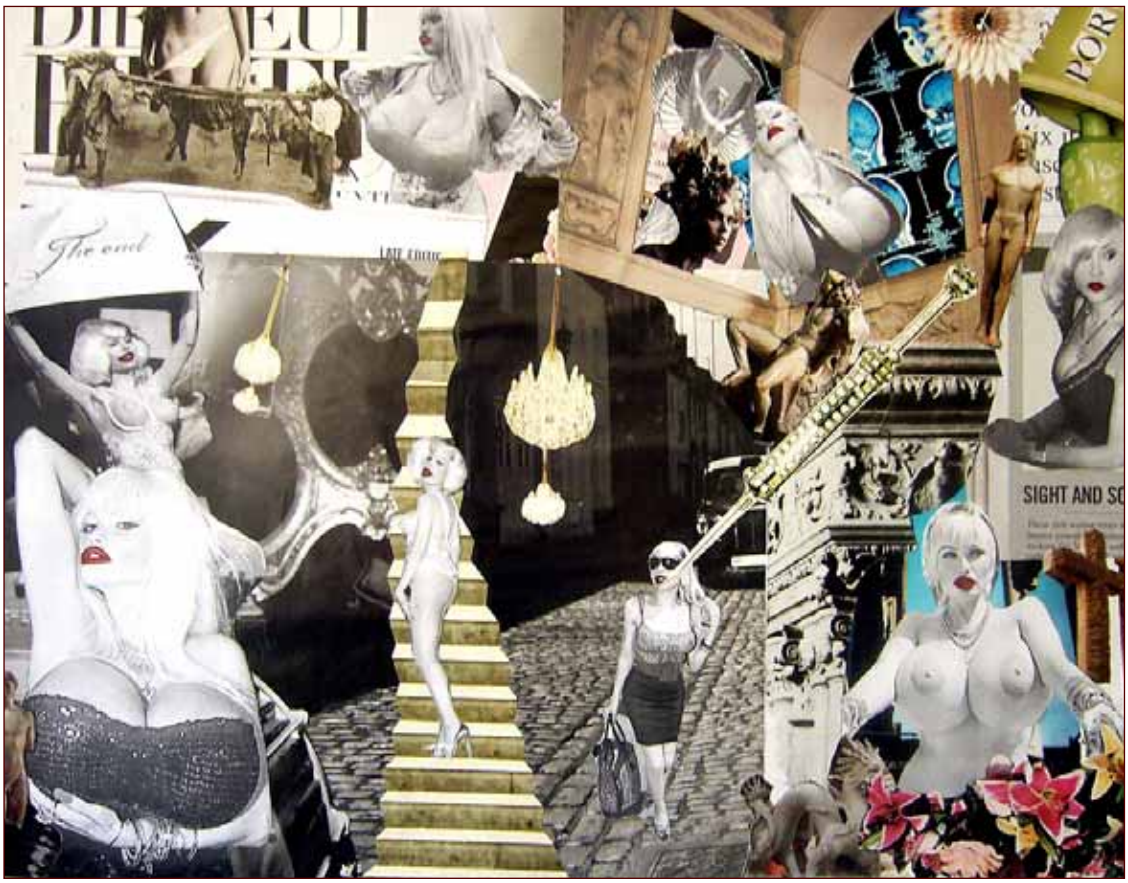

Bolóny v NBA

Muzeum sprosté mlhy

Smrtihlav

Lesk a bída silikonů, aneb božská Lolo F.

PO JÍDLE NE!

Honzy Hanzla

O dovolené jsem jednou u večeře vyslechl zajímavý rozhovor. Já vím, naslouchat cizím hovorům je krajně neslušné. Jenže ty dvě dámy u vedlejšího stolu si povídaly tak nahlas, že nebylo možné neposlouchat. Byly řekněme středního věku, měly nějaké to kilo navíc (ale ne zas moc) a tématem jejich rozhovoru byl plán aktivního sportovního vyžití ve zdejším horském rekreačním středisku.

Paní A: „Zítra si půjdu ráno zaplavat do bazénu. Půjdeš?“

Paní B (vyvalí oči): „Po snídani?!? Ježíšmarjá, to nejde! Po jídle přece nemůžu jít plavat do bazénu!“

Paní A: „Tak to můžem zkusit před snídaní, aspoň tam bude míň lidí.“

Paní B (zhluboka se nadechne): „To v žádném případě! Nalačno by mi to nedělalo dobře!

Paní A: „A co odpoledne? Já plánuju malou procházku, tak pět šest kilometrů tady kolem, žádný velký kopce.“

Paní B (zaťuká si na čelo): „Po obědě?!? Blázníš? S plným žaludkem takovou zátěž! Navíc ta dálka! To nemůžu, to by byla moje smrt! Já jsem po obědě vždycky úplně vyřízená, takže musím hodně odpočívat!“

Paní A: „Ale večer bychom si aspoň mohly zkusit zahrát stolní tenis, ne?“

Paní B (kroutí hlavou): „Po večeři?!? Ani náhodou! Říkám ti, že po jídle nemůžu dělat žádný sport!“

Paní A: „Můžem jít i před večeří.“

Paní B (smutně): „Když to já budu taky po jídle, protože kolem čtvrté chodívám tady o patro níž do kavárny. Mají tam skvělé zmrzlinové poháry!“

Paní A: „A co budeš jinak celý den dělat?“

Paní B (odloží talíř s ohlodanými kostmi kuřecího stehna a vrhá se na vepřovou kýtu s knedlíky): „No, ráno se po snídani ještě chvíli natáhnu, podívám se na televizi, pak si dojdu něco zakousnout, po obědě si chvíli dáchnu, potom si přečtu nějaké časopisy a jdu do té kavárny. Ale po večeři bych možná ven šla. Mohly bychom si jít sednout naproti do cukrárny.“

Paní A: „A to se nechceš ani trochu podívat po Šumavě? Proč jsi sem tedy přijela?“

Paní B: „Trochu zhubnout!“ (Odloží další prázdný talíř a pustí se do zákusků: pudink, perníček, bábovka, koblihy a nakonec rakvičky s věnečky.)

Dvakrát o DNU

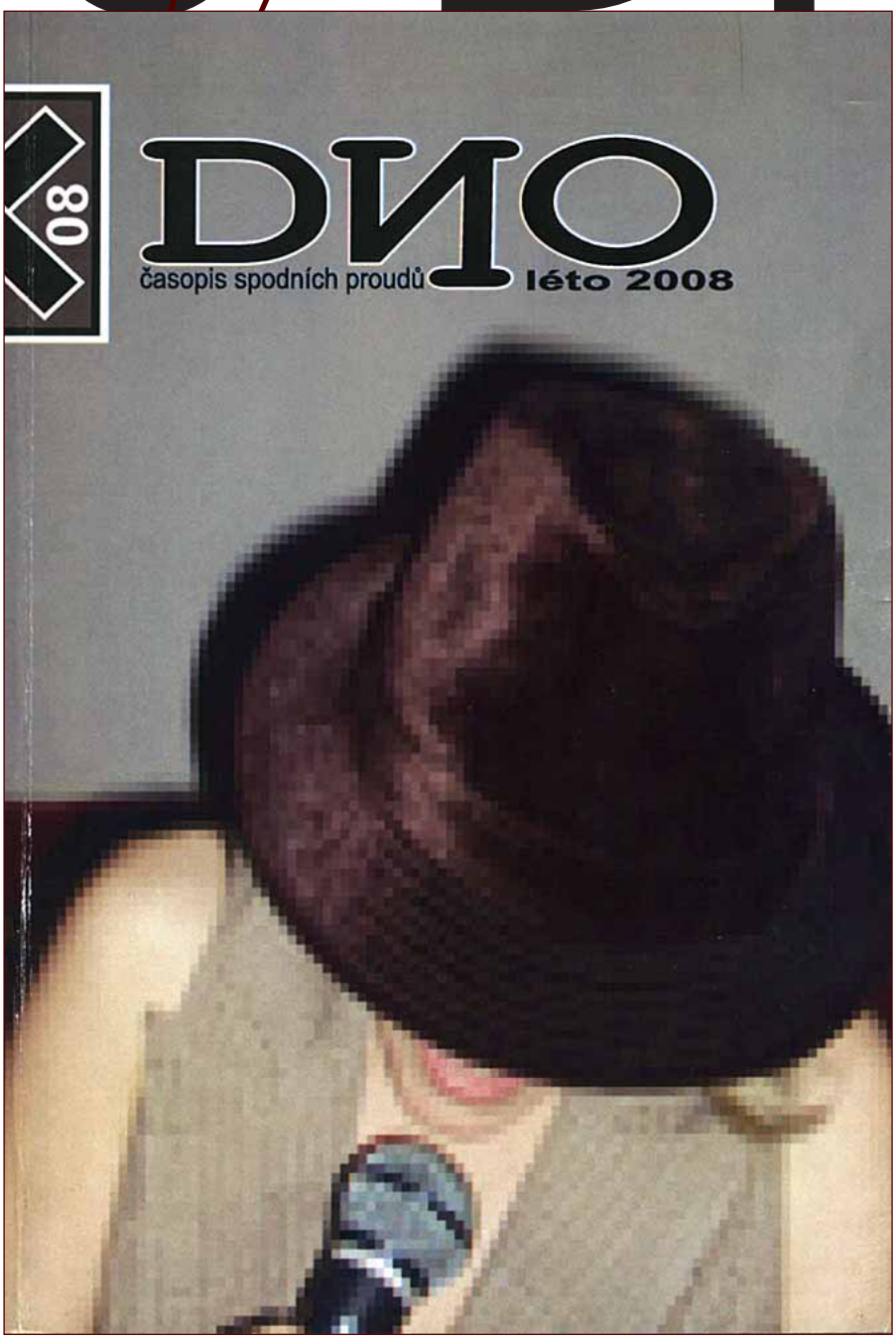

DNO první

To se to tak sešlo. V parném létě vyšlo již osmé číslo časopisu spodních proudů DNO. Jeho mottem je známá a mnohokrát vyvařená věta o „opiu jako náboženství lidu“ (pěkně ta písmenka poskládali v editorialu; jinak a pořád stejně). A pokračují: „Drogy rozdělujeme na urychlovače, zpomalovače a nic mezi tím.“ Odhaduju za tím textem Luboše Vlacha (VL), který v posledních číslech rozhoupal DNO od dna.

DNO tak trochu navazuje na časopis TAMTO. Tiskne texty těch, kteří jsou u dna (ale ne na dně), protože nechtějí vyplouvat na hladinu tadyté naší české požární nádrže, na které se placatí hejna kejhavých hus. VL pokračuje ve svých úvahách dál: „Potřeba opájení vytvořila tuto civilizaci. Marxův výrok *náboženství je opium lidu* je okřídlený, tedy ulítlý. Je to sice poměrně zdařilá metafora, patrně nejsilnější verš, který kdy napsal, ale i tak je to opačně: Náboženstvím lidu je opium… Pro mnoho lidí se paradoxně tím opiem stal marxismus.“

Součástí časopisu je CD se dvěma kousky: 1) Ohm Plain: Hubitel (verze 07), 2) Jan Kunze: Hičhaikum (v čísle je několik autorových textů; nahrávka z festivalu Potulný dělník, březen 2008).

DNO druhé

Věděl jsem matně, že v Třinci žije básník a výtvarník Karel Adamus. Poprvé jsem jeho práce viděl v časopise *Pandora*, do kterého Olga Stehlíková „připravila“ téma Experimet (14 / srpen 2007; Adamusovu tvorbu zde charakterizoval Jiří Valoch, s. 162). Souběžně v kooperaci s *Pandorou* nabízí literární almanach on-line *Wagon* ještě více autorových básní obrazů, viz **www.almanach-wagon.cz**, položka *Cestující*. A pak díky náhodě jsem dostal do rukou čtyři části jeho parafrází taoistických textů *Po Dně a podněžníci. Příběhy směrů, cest, škol a mistrů.* Celkem jich je 1128. Výběr z první části (z 316) by mělo na podzim vydat nakladatelství dybbuk.

Myslím, že takováhle původní próza v Čechách ještě tištěna nebyla. O použití slova „parafráze“ by bylo možno svést dišputace. Já osobně v Adamusových textech cítím trochu charmsovského šklebu, aniž bych se však vysmíval snaze o tlesknutí jednou rukou. Ale nechci si tady honit ego neumělým rozborem, protože některé věci není třeba rozebírat.

Pro objevovatele statisticko-pozivistického typu několik detailnějších informací: *Měkké dno* (aut. tisk, Třinec, září 1989), *Měkké dno* (druhé, rozšířené a přepracované vydání, Třinec 1997), *Po Dně a podněžníci. Příběhy směrů, cest, škol a mistrů* (soukromý tisk, Třinec 2004, náklad 100 kusů; text 1–316 text + několik nečíslovaných), *Po Dně a podněžníci. Příběhy směrů, cest, škol a mistrů. Druhá část* (soukromý tisk, Třinec 2007, náklad 11 kusů; text 317–615), *Po Dně a podněžníci. Příběhy směrů, cest, škol a mistrů. Třetí část* (soukromý tisk, Třinec 2007, 11 kusů; text 616–872), *Po Dně a podněžníci. Příběhy směrů, cest, škol a mistrů. Čtvrtá část* (b. d.; text 873–1128).

Jakub Šofar

Karel Adamus (1943), autor vizuální poezie, básník a výtvarník. Od roku 1970 uspořádal řadu samostatných výstav, mnoha kolektivních se účastnil. Cykly vizuálních básní *Cigaretové básně* (1969–1970), *Pohyblivé básně* (1970–1971), *Básně partitury* (1973–1976), *Větrné básně* (1983–2007) atd. Od téhož roku publikoval v časopisech a antologiích práce věnované konkrétní poezii. Knižní vydání většinou jako autorské tisky, kromě souborů o *Dnu* např. *Věty* (Brno, 1977), *Příspěvek k rozlišení* (Třinec, 1980), *Limitovaná báseň – Krása světa* (Třinec, 1988).

Karel Adamus

Po Dně a podněžníci. Příběhy směrů, cest, škol a mistrů

„Klíč k odpovědi je ve výrazu a tak dál, toť vše; jako nejstručnější, nejpřesnější a nejvýstižnější odpověď to docela postačí. A ta počtářská část odpovědi, žádný, první, druhý, třetí...," odmlčel se na chvíli mistr, „nevím. I když je přesná a výstižná, nevím, nevím..., čísla tam sice nejsou..., ale kdoví, co by z těch počtářských výrazů mohl někdo někdy někde případně nečekaně odvodit."

Hranice

„Hranice státu jsou i hranicemi příběhů," řekl mistr Řemen, když se uprostřed příběhu ozvalo: „Stát! Hranice!" Skončil s vyprávěním a dodal: „Dál mohou jen ti, kdo mají hlavy, ti však nemají příběhy ve světech, ale v hlavách. Hranice jejich hlav jsou hranicemi jejich příběhů. Příběhy se jim propadají, ztrácejí a mizí ve vědomí, v podvědomí, v nevědomí, v hlubinách mysli. Zlomky příběhů se jim posléze vybavují ve snech, v mrákotách a pronikají do světů v rozmanitých, někdy i obludných podobách, se kterými si málokdy vědí rady. Tyto představy pak bloudí, protloukají se světem ve své nezvládnuté, nespoutané, často děsivé podobě, spoutány jen na čas myšlením, věděním, uměním, než se znova projeví a vyloupne jejich nezvládnutá, děsivá tvář. Tak jako nás napadají příběhy, navštěvují nás, přicházejí k nám ze všech možných světů, tak příběhy těch, kdo mají hlavy, napadají, útočí a vyrážejí do světů z jejich hlav."

I když

„To zauzlování se mi začíná líbit," poznamenal nejmladší žák, „budeme pokračovat?" „Nemyslete si, že vás učím uzly proto, abyste se někdy někde pokoušeli něco uvázat," zhrozil se mistr. „Ještě jednou, naše cvičení je vnitřní; tříbí a rozvíjí mysl za účelem porozumění, za účelem prohloubení pozornosti, bdělosti, rozhodnosti a soustředění. Cílem učení je umění vidět a schopnost spolehlivě rozeznávat směry bezpečné, které je dobré sledovat, které vedou na Dno, od směrů neblahých, které vedou do světa, ke zkáze, k neštěstí, ke zmatkům a kterým je třeba se vyhýbat. Prohloubením pozornosti získáte schopnost sledovat jak lana hmotná, tak především lana méněhmotná a nehmotná, jejich vlnění, uzlení, zauzlování, vznik motanic, chuchvalců, zádrhelů, sítí, pastí, záludných kliček, smyček, osidel, špruhlí, oprátek, získáte schopnost rozeznat je a rozhodnout se, kdy zvolit příznivý směr, aby k zamotání nedocházelo a nepřenášelo se do hmotných úrovní. Kdo tuto schopnost získá, rozvine a upevní, může říct umím a na uzly klidně zapomenout." „Umím!" uslyšel mistr. „Kdo umí?" obrátil se mistr k žákům. „Všichni!" ozvalo se. „Dobře, když všichni, tak," ukázal mistr na jednoho žáka, „jak bys co nejstručněji vyjádřil vznik a zánik světa, života a člověka," zeptal se ho. Žák se zamyslil a posléze řekl: „Není, je-je, není." „Nepřesné a neúplné," vyjádřil se k odpovědi mistr, „ode zdi ke zdi." Ukázal na dalšího žáka: „Jak bys to vyjádřil ty?" Žák dlouho přemýšlel, než řekl: „Nic-něco, něco-nic." „Neúplné a nepřesné a nejde to k sobě. Nic je krajnost, která není. Něco je výraz pro, nevíme pro co. Je někdo jiný schopen odpovědět?" „Odpovím," zvolal po chvíli nejmladší žák, „ale vyjádřím se počtářsky, počtářské odpovědi jsou totiž nejstručnější a nejpřesnější." „Dobře," souhlasil mistr, „ale ne abys používal číslic, ať se náhodou něco nesemele." „Nebojte se," ujistil jej žák a řekl, „žádný, první, druhý, třetí, každý, všichni-všichni, nikdo, žádný, a tak dál, toť vše." „Vynikající!" zvolal mistr. „Klíč k odpovědi je ve výrazu a tak dál, toť vše; jako nejstručnější, nejpřesnější a nejvýstižnější odpověď to docela postačí. A ta počtářská část odpovědi, žádný, první, druhý, třetí...," odmlčel se na chvíli mistr, „nevím. I když je přesná a výstižná, nevím, nevím..., čísla tam sice nejsou..., ale kdoví, co by z těch počtářských výrazů mohl někdo někdy někde případně nečekaně odvodit."

Podařený pokus

Panovník byl znepokojen. V sousední zemi byla zavedena novinka. Zřizovali tam školy, kde v jedné místnosti, takzvané třídě, se učilo až třicet žáků najednou. Rádci panovníkovi navrhovali, aby taková zařízení byla zavedena i u nich. Panovníkovi se to nelíbilo, tvrdil, že by se mělo počkat, aspoň pět set let, jak se školy v sousední zemi osvědčí, jaké budou následky takového učení, a nezavádět ukvapeně nevyzkoušenou věc. Ale

„Ovšem neměli bychom být přespříliš důslední. Bloudili bychom v tom, co není lepší.“ „Nemohl by ten příběh být zajímavější?“ ozval se jeden z ostatních žáků. „V příbězích se má pořád něco dít, a ne jen o něčem uvažovat, rozvíjet myšlenky, na něco se ptát, pak na to odpovídat a podobně. Z příběhu, kde se něco děje, se dozvíme totéž co z úvah, a přitom takový příběh je zábavnější. Má děj! Barvitost! Má spád!

byl na něj vyvíjen stále větší tlak jak ze strany rádců, tak ze strany veřejnosti. Aby mohl tomuto nátlaku vzdorovat, musel, chtě nechtě, v této věci něco udělat. Rozhodl se proto poradit se znalci. Povolal deset vzdělaných mistrů a požádal je o posouzení věci. Ti, protože sami nedokázali posoudit, k čemu věc povede, navrhli panovníkovi uskutečnit napřed pokus se zvířaty a podle toho, jak pokus dopadne, se věc později posoudí. Mistři navrhli toto: opatří třicet psů a budou je cvičit všechny najednou, v jedné místnosti. Při cvičení se budou střídat každých deset měsíců, to znamená, deset měsíců bude psy cvičit jeden z nich, pak průběh cvičení vyhodnotí a příštích deset měsíců bude psy cvičit další z nich. Po skončení pokusu se všichni sejdou a za přítomnosti panovníka celý pokus vyhodnotí. Ať už pokus dopadne jakkoli, výsledek rozhodne buď o zavedení škol, nebo nic. Panovníkovi se to moc nezdálo, psi se prý nemohou bránit; rádci však namítali, že ani děti se nemohou bránit, a pokus schválili. Mistři tedy opatřili třicet psů, přítulných, milých, hravých, klidných a tichých zvířat, a na odlehlém místě byl zahájen pokus. Po deseti měsících mistr, který vedl cvičení, beze stopy zmizel. Zbylí mistři se radili, co dál, a protože se bez onoho zmizelého mistra nedal průběh pokusu vyhodnotit, rozhodli se pokračovat. Za deset měsíců se stalo totéž; mistr beze stopy zmizel. A znovu se rozhodlo v pokusu pokračovat. A pak, opět se opakovalo totéž: další mistr za deset měsíců beze stopy zmizel. V té době panovník, aby zjistil, jak pokus pokračuje, přijel mistry navštívit; když zjistil, co se děje, jednal rychle a rozhodně. Zbývající mistry, kteří chtěli v pokusu pokračovat, nechal popravit. Psi byli dopraveni k posádkám střežícím hranice země. Psovodi měli rozhodnout o jejich dalším osudu. Panovník po čase svolal rádce a řekl jim: „Sami uvažte, zda by bylo moudré a zemi prospěšné zřídit školy, kde se v jedné třídě učí až třicet žáků. Pokus, který jste schválili a který nedávno proběhl, dopadl takto: čtyři mistři, kteří vedli pokus, beze stopy zmizeli, dalších šest jsem nechal popravit, neboť chtěli v onom neblahém pokusu, stůj co stůj, pokračovat. Z přítulných, hravých, milých, klidných a příjemných psů se během pokusu staly nezvladatelné, lstivé a úskočné šelmy s nevyzpytatelným chováním. Většinu z nich bylo třeba utratit, neboť vypustit tyto vzteklé psy do volné přírody, stali by se hrozbou i pro tu nejdivočejší zvěř. Někteří psi byli s velkým úsilím vycvičeni, ovšem jen v bezcenné hafany, které je třeba hlídat, aby se neutrhli ze řetězu...“

Pravý opak

„Jak se díváte na svět?“ zeptal se mistr Přeptal mistra Otázky. „Jako na umění,“ odvětil mistr. „Vysvětlete mi to,“ požádal ho mistr. „Všechno, co vnímáme, všechny věci a jevy jsou samy sebou jen zčásti. Zčásti jsou také tvořeny tím, kdo věci vnímá, tedy námi, jsou tak naším tvůrčím činem. Každý vidí, vnímá svět jinak, a to podle svých vlastních tvůrčích schopností. Někdo vidí svět jednodušší, plošší, jiný rozmanitější a barvitější, neboť jeho tvůrčí schopnosti jsou mohutnější. Cesta umění pak znamená sdílet své vnímání, tedy onu tvůrčí schopnost, prostřednictvím svého díla. Umění je tedy jak schopnost vnímat tvořivě, vidět rozmanitost vztahů, tak sdělit to, co takto vidím, druhým. V tomto smyslu člověk je svět, neboť svět jím vnímaný se stává světem jím také zčásti znova a znova vytvářeným.“ „A kde se ty tvůrčí schopnosti berou?“ vyzvídal mistr Přeptal. „Nedávno jste tvrdil pravý opak toho, co hlásáte teď. Totiž, že my jsme tvořeni světem, a tak dál.“ „Tvrdil,“ odpověděl mistr Otázka, „ale to je vedlejší, to, co tvrdím teď, se mi zdá být lepší.“ „Nemělo by učení být v souladu se skutečností?“ „S jakou skutečností? Skutečnost je přece tak rozmanitá a také je pořád jiná; tedy tvrdím-li dnes něco jiného než včera, i to je v souladu se skutečností. Jestliže dnes

tvrdím pavouk a zítra moucha, i to je v souladu se skutečností. Nelze tvrdit jedním slovem všechno, ba ani jednou větou ne. Vyslovit všechno zabere aspoň jeden odstavec. Musíme si vybrat," tvrdil Otázka, „důležité je hledat a nacházet vždy to, co je lepší, a tím se řídit, to lepší je totiž vždy v souladu s cestou," dodal. „Jak se to pozná, jak se pozná, že je to lepší?" „Pozná se to, každý, kdo vidí, to pozná, to lepší zjednává ve světě soulad. A když se časem objeví něco lepšího, budeme se řídit zase tím."

„Vše, co se vyskytuje ve dvojicích, je samo sebou jen zčásti," řekl mistr Řemen, když příběh skončil. „Jak tomu máme rozumět?" ozval se jeden z žáků. „Například muž je zčásti ženou, žena zčásti mužem; mistr je zčásti žákem, žák zčásti mistrem; člověk je zčásti světem, svět zčásti člověkem; příroda je zčásti představou, představa je zčásti přírodou...," rozvedl svoje tvrzení mistr. „A co to ostatní?" ozval se dotaz. „To ostatní je prázdnota umožňující děj, pohyb, život... Také se jí říká skutečnost," vysvětlil věc mistr. „Ovšem neměli bychom být přespříliš důslední. Bloudili bychom v tom, co není lepší." „Nemohl by ten příběh být zajímavější?" ozval se jeden z ostatních žáků. „V příbězích se má pořád něco dít, a ne jen o něčem uvažovat, rozvíjet myšlenky, na něco se ptát, pak na to odpovídat a podobně. Z příběhu, kde se něco děje, se dozvíme totéž co z úvah, a přitom takový příběh je zábavnější. Má děj! Barvitost! Má spád! Vidíte? Vášeň, zvůle, posedlost, krutost, rozkoš, žárlivost, zabít, vražda, lup, zločin, jizva, strup, rozkaz, souhlas, drápat, střílet, bodat, šlapat, nenávist, závist, rozbít, poprava, mučení, dobít, podvod, úskok, lest, sebrat, bomba, pěst, chtíč, spálit, ukřižovat, umlátit, rvát, utopit, uškrtit, utrápit, chtivost, nedbalost, blbost, chamtivost, lakomost, drzost, pláč, nářek, vzlyk, řev, šikana, vztyk! pot, krev, slzy, blití, kop, úder, chvat, bití, ničení, mučení, hrozba, strach, ponížit, pošlapat, pomstít, krach, zběsil, ušil, zešil, přišil, umanul, posílil, číhal, zvýšil, řezal, štípal, drtil, ždímal, kroutil, nutil, zhýral, podělal, zakopal, bušil, nadutil, nafoukal, boural, rušil..." „U nás na Dně," přerušil ho mistr, „máme jen takové příběhy, jaké se nikdy nikomu nestaly, nestávají ani nestanou, to znamená pravý opak skutečnosti. Proč? Za účelem poučení. To hlavní je naznačit směr. Ve skutečnosti se toho moc neděje, události mají ve skutečnosti pouze, jak říkáš, spád. Kdyby se některý z našich příběhů nějakým zázrakem ztělesnil a objevil ve světě, byl by, tím spádem, smeten, zničen, vystaven posměchu a zapomenut."

Škoda

Jakýsi muž pojal záměr uzavřít se světu. S nikým nemluvil, nevycházel z domu. Tvrdil: „Když se budu tak chovat, nic se mě nedotkne, když se budu tak chovat, ani já sám se nedotknu druhých." Mistr Otázka ho navštívil a rozmlouval mu jeho rozhodnutí slovy: „Měl byste vědět, co se kolem vás děje, měl byste si bedlivě všímat nejen sebe sama, ale i ostatních. Nemyslete si, že se něčeho zbavíte, že se před něčím schováte, že od něčeho utečete jenom proto, že se tím přestanete zabývat, vystrčíte to z mysli a zapomenete na to. Jestliže to uděláte, pak to, od čeho jste odešel, čím jste se přestal zabývat, co jste chtěl vystrčit, vytěsnit ze svého života, budete mít náhle přede dveřmi, navštíví vás to a samo se to začne zabývat vámi. Události obvykle probíhají takto: Někdo vás navštíví, a vy nebudete vědět, kdo to je. Něco vám řekne, a vy nebudete vědět, co to znamená. Odveze vás někam, a vy nebudete vědět kam. Poručí vám něco dělat, a vy nebudete vědět, co děláte ani proč to děláte. Nebudete vědět, čemu a komu bude to, co děláte, sloužit. Může se vám tak stát, že se dotknete druhých a nebudete vědět, že jste se někoho dotkl, nebudete ani vědět, koho jste se dotkl, nebudete vědět, kdy jste se koho dotkl, nebudete vědět, jak jste se koho dotkl, nebudete vědět, nebudete vědět... Dojde k rozsáhlým škodám, k ničivému neštěstí, k násilí, a vy o tom nebudete vědět. V lepším případě se z vás stane slouha, otrok nebo lokaj, a nebudete o tom vědět. V horším případě se z vás stane pochop, biřic nebo práskač. V nejhorším případě se z vás stane tupý zabiják, ničivý živel, hromadný vrah. To vše se s vámi bude dít, aniž byste, uzavřený ve svém já, tušil, že se s vámi vůbec něco děje. Dozvíte se to. Jistěže se to dozvíte, ale až se to dozvíte, nebude už pozdě?"

„V některých světech mají lidé lecjaké pitvorné a neuvěřitelné příběhy za pohádky, které nemají se skutečností pranic společného," řekl mistr Řemen, když příběh skončil. „Skutečnost však bývá, mnohdy, zvlášť za smrti, ještě méně uvěřitelná, mnohem podivnější, daleko pitvornější."

Přátelé pěvců

Na úzké lesní pěšině mistr Stoupej potkal dva muže, kteří se vraceli z lesa domů. Každý nesl několik klecí, v nichž bylo plno ptáků. „Také mám rád ptáky," svěřil se jim, „zrovna teď jdu do hor strávit nějaký čas o samotě. Není nic příjemnějšího než toulat se v horách a naslouchat přitom tlukotu, zpěvu, štěbetání a pohvizdování ptáků. Rok co rok, jaro co jaro stoupám do hor těšit se zpěvem, jásáním a bezstarostným dováděním ptáků." „Nač se pachtit kamsi do hor," divil se jeden z mužů. „Jsem rovněž přítel pěvců, do hor vycházím jen občas, přesto si užívám každý den jásání pěvců." „Jak to děláte?" byl zvědav mistr. „Mám ptáky doma," odpověděl onen první muž s klecemi plnými ptáků. „Nachytám je zde, odnesu si je domů a tam je cvičím, takže mi zpívají pořád a zpívají líp než v lese, zpívají to, co je zpívat naučím." „Copak takový pták se dá chytit a naučit nějak jinak zpívat?" divil se mistr. „Kdo chce chytit nějakého ptáka," poučil ho onen první muž s klecemi plnými ptáků, „vezmi mu mladé i s hnízdem a dej

je do zadního oddělení klece, jižto zavěsí se na strom nebo keř, a nechá tak staré 1–2 mladé krmiti. Starý zpočátku bojí se jíti do klece, avšak láska k mladým přemůže strach, i vletí do klece a krmí mladé. Potom se nalíčí chytací stroj a v krátkém čase chytíme samce nebo také samici. Pomocí hrachu lze chytati ptáky způsobem tímto: Vyberme velká a tvrdá zrna hrachová, protáhněme skrze ně tenkou, ale pevnou nit a nasypme zrna někam tak, abychom konce niti mohli držeti, jsouce někde ukryti, by nás ptáci neviděli. Když některý pták spolkne hrách, můžeme jej pohodlně chytit. Potom jde o to vytáhnouti z nich opatrně nit, chceme-li je dostati živé, neboť kdyby ji spolkli, mohli by snadno pojíti. Také možno zrnka hrachová nabíti do pušky a střeliti jimi na ptáka. Vodou možno chytati ptáky takto: Nabijeme do pušky prach a dáme místo zátky kousek lojové svíčky, na tu pak nalijem vody, co se do pušky vejde. Potom střelíme na ptáky, kteří spadnou k zemi, avšak musí býti hned lapeni, poněvadž jsou leknutím omráčeni a vzpamatují se záhy, načež ulítnou. Způsob tento hodí se zvláště na ptáky takové, jež nelze tak snadno lapnouti do pasti; také pro toho, kdo chce ptáky vycpávati, jest tento způsob zvláště příhodný, poněvadž neuškodí se takto ptákovi na peří ani na kůži, též barva peří se neporuší aniž peří vypadá, což vše snadno se stane při střílení. Možno též vybírati z hnízd, zříditi čihadlo, chytat na lep, chytat do špruhle, lapati padákem, chytati do osidla a jsou ještě i rozmanité jiné způsoby, kterak lze chytati ptáky.“ Mistr žasnul. Když se zmohl na slovo, zeptal se: „Co znamená to, ptáky vycpávati?“ „Nedá se upříti,“ promluvil ten druhý muž s klecemi plnými ptáků, „že tento předmět se hodí výborně jak na ozdobu a potěšení, tak pro tříbení vědomostí a poznání. Obzvlášť pták vzácný vycpáním se zachová. K vycpání hodí se nejlépe divoký pták, živý chycen, od milovníka ptáků zabit. Menší ptáky usmrtíme tím, že smáčkneme jim prsa, načež následuje záhy smrt. Větší ptáky musíme zabíti tak, že vyhledáme v týlu první obratel a mezi ten a kost hlavní bodneme nožem. Pak následují složité úpravy jako stahování kůže, čištění kůže, balsamování a další přípravy. Nakonec hledíme vycpaného ptáka upraviti tak, aby vypadal jako živý. Třeba i napodobiti ptáka letícího. Zvláštní povšimnutí zasluhují přitom dvě doby, když dravec nějaký vrhá se na kořist svou a ji uchvacuje, a pak chvíle, kdy pták se chystá ku vzletu...“ Milovník ptáků se chystal pokračovat v odborném svém výkladu, ale mistr se s nimi rozloučil a dál pokračovali každý svou cestou. Přátelé pěvců sestupovali do údolí a mistr stoupal do hor. Na hoře, na svém místě se mistr posadil a zaposlouchal se do zpěvu ptáků. „Hle,“ řekl si nahlas, „jak snadno se může člověk mýlit, jak slepým může být ve svém srdci. Jak vytušit, co za čím vězí, jak vidět, co za čím číhá, jak se dobrat toho, co se za čím ukrývá? Jak jen jsem mohl považovat nářek za zpěv, bědování za jásot, pláč za smích, hořekování za radost, obavy a strach za radostné poletování, bezhlavý úprk za tanec či bezstarostné dovádění, zákeřné napadání za nevinné škádlení! A to jsem si myslel, že se vyznám, že rozumím aspoň zpěvu ptáků,“ povzdechl si mistr.

„Zde by bylo dobré představit si jeden z nejsložitějších uzlů,“ řekl mistr Řemen, když příběh skončil, „to bychom ale museli překročit plochu jednoho listu papíru, a to bychom se pak mohli dostat do nesnází.“

Neuvěřitelná příhoda

Mistra Šlapala potkávaly velmi často překvapivé a neuvěřitelné příhody. On sám je však považoval za zcela všední a běžné. Když potom takový příběh vyprávěl, vždy se sešli mistři a se zájmem mu naslouchali. Kdosi se ho, po jednom takovém vyprávění, zeptal: „Jak to přijde, že právě vás potkávají takové zvláštní a podivuhodné příhody. Čím to může být? Jak si to vysvětlujete?“ „O čem to mluvíte?“ divil se mistr Šláp. „Mně že se něco neobvyklého přihází? Nemám nejmenší potuchy, že by mě potkávaly nějaké neobyčejné příhody.“ „Tedy si ty příběhy jen tak vymýšlíte, abyste nás pobavil?“ Mistr Šlápník opět nechápal, o čem onen muž mluví. „Dobře,“ pokračoval ve vyptávání onen muž, „tedy, o čem jste nám to před chvílí vyprávěl?“ „Takže ještě jednou,“ řekl mistr Šlápl a vyprávěl celý příběh znovu od samého začátku. „A když jsem skončil s vyprávěním,“ řekl na závěr, „mimořádně mě překvapilo něco neobvyklého, zvláštního, něco, co se mi ještě nikdy nepřihodilo; kdosi se mě zeptal: Jak to přijde, že právě vás potkávají takové zvláštní a podivuhodné příhody? Čím to může být? Jak si to vysvětlujete? A přesto, že slyšel všechno, co jsem vyprávěl, chtěl slyšet všechno znova, a tak jsem celý příběh opakoval ještě jednou. Není to neuvěřitelné?“

„Stejně,“ řekl nejmladší žák po skončení příběhu, „stejně by mě zajímalo, jak to přijde, že někoho potkávají všelijaké zvláštní, zajímavé a podivuhodné příhody a někoho jiného ne.“ „Příhody se stávají jenom těm, kteří umějí chodit,“ vysvětlil mu mistr Řemen. „Chodit přece umíme všichni,“ namítl žák. „Umíme?!“ pozvedl hlas mistr. „Přibližujeme se a vzdalujeme. Navracíme se a odcházíme. Jdeme někam, jdeme pro něco, jdeme po někom, jdeme za někým, jdeme s někým, jdeme kvůli něčemu, jdeme po něčem... Když někam jdeme, neměli bychom tomu říkat chůze. Jen jít, tomu se říká chůze. A toho je málokdo schopen. Říká se, že pořád se něco děje, a opravdu: příhody, události jsou tu pořád. Mysl toho, kdo jen tak jde, je prázdná, uvolněná, otevřená, bdělá. Jde, ani o tom neví, a proto toho tolik vidí. Naproti tomu mysl toho, kdo někam jde, je připoutaná, svázaná, naplněna mnoha záměry, zabalena a sešněrována cíli, proto se s událostmi míjí a bloudí. Nenachází cestu. Nanejvýš důležité je znova a znova si uvědomovat,“ zvedl mistr Řemen ukazováček, „že události, příhody a příbě-

hy zde nejsou jen pro zábavu, ale především pro poučení.“

Bylo nebylo

Kdysi dávno, pradávno žil v jedné zemi mistr Dost. Vymyslil spoustu věcí a sepsal ohromné množství knih. Ve svých knihách popisuje všechny možné způsoby učení. Jeho postřehy a doporučení jsou dokonale promyšlené a jasně podané. Návody a postupy, jak co nejlíp a nejvhodněji předat předmět učení žákům, velký mistr promýšlel a vylepšoval po celý svůj život. Všechny své myšlenky propracoval a vytříbil k naprosté dokonalosti. Následníci neměli co dodat, a tak bylo jeho učení předáváno beze změn a bez sebemenší snahy na jeho učení něco měnit. Námitky se nepřipouštěly. Mistr Dosta platil za zakladatele a jeho dílo se stalo základem a východiskem jakéhokoli způsobu učení. To, co hlásal, bylo bráno celým světem jako vzor dokonalosti. Jeho dílo mělo ráz samozřejmé pravdy a nikdo se neodvážil o správnosti jeho myšlenek ani na okamžik zapochybovat. Byl vzorem neomylnosti a měřítkem správného vedení výuky žáků. Jeho učení bylo zavedeno do všech škol jako to nejlepší, čeho je v této věci vůbec možno dosáhnout. Říkalo se mu Starý Dost Velký Mistr. Jenže způsoby, které se v jeho knihách jevily jako snadné a měly by jít hladce uskutečnit, se jaksi vzpíraly zavedení ve školách. Aby se způsob výuky přizpůsobil myšlenkám mistra, muselo se přistoupit k násilí. Dle učení mistra byly vypracovány podrobné předpisy a ty se musely, pod přísným dohledem, přesně dodržovat. Učení tak nabylo podoby jakéhosi výcviku, žáci byli tvrdě trestáni, z učení se stala nucená práce, soupeření kdo s koho a ze škol zařízení po vzoru kasáren či káznic, jenže místo nešťastných vojáků či vězňů tam úpěli nešťastní žáci. V takových školách ti nejhloupější žáci na tom byli nejlíp, neboť odcházeli ze škol nejdřív, aniž by byli příliš dotčeni hlupstvím a přízemností učení. Tak se ze škol stala skličující, úzkost a obavy budící, všemi obcházená místa s nevalnou pověstí. Jaký byl způsob učení, takový byl pak i způsob života. Sprostota, hrubiánství, tvrdost, nešetrné zacházení, násilí, napadání a okrádání druhých, neklid, nedbalost, strnulá tupost, lhostejnost, natvrdlost, ješitná a nadmutá vzdělanost. Tyto neblahé jevy však vedly jen ke zpochybňování žáků; o dokonalosti učení mistra Dosti se však nepochybovalo. Důsledkem byla zarputilá a bezohledná soupeřivost, jež vedla k nesčetným šarvátkám, bojům a válkám. Po několika ničivých válkách, kdy se už zdálo, že života je namále, sešli se mistři a rokovali, zda a co se ještě dá pro zachování života udělat. Hledali chybu. Provedli rozbor veškeré vzdělanosti, ale nenalezli žádné závažné chyby, a to včetně učení mistra Dostihla. Čirou náhodou se onoho rozboru zúčastnil také mistr Průžer, známý svým putováním časem, a ten vznesl námitku stran učení mistra Dostihlíka. O jeho učení se vyslovil takto: „Celé jeho dílo je jenom příběh, jenom sen. Celé jeho dílo je pouhopouhý sen, sen o škole a žácích, kteří se v nich učí. Příběh, něco, co si vysnil, co si vymyslil. Příběh o tom, jak nejlíp učit. S opravdovým učením to však nemá prachnic společného. Myslím, že tady je chyba. Odtud je třeba začít věci měnit.“ „Důvod?“ chtěli vědět mistři. „Pro toho, kdo neví, jak to vypadalo v době, kdy mistr žil, je těžké, ne-li nemožné na chybu přijít,“ řekl mistr Průžer. „V době, kdy mistr Dostálý napsal svoje dílo, totiž žádné školy nebyly.“

Po skončení příběhu řekl mistr Řemen: „Tady na Dně žádné takové školy nemáme. U nás platí: co mistr to škola, co škola to žák, co žák to svět, co svět to člověk. Tím se vše zjednodušuje a není třeba něco vymýšlet a pořád všechno předělávat, zlepšovat, zmateně pobíhat, dlouze hovořit, zbrkle rozhodovat a nesmyslně jednat. Věci se pak samy mění, samy srovnávají.“

(Poznámka: Tyto texty připravovaný výběr neobsahuje.)

„Příhody se stávají jenom těm, kteří umějí chodit,“ vysvětlil mu mistr Řemen. „Chodit přece umíme všichni,“ namítl žák. „Umíme?!“ pozvedl hlas mistr. „Přibližujeme se a vzdalujeme. Navracíme se a odcházíme. Jdeme někam, jdeme pro něco, jdeme po někom, jdeme za někým, jdeme s někým, jdeme kvůli něčemu, jdeme po něčem... Když někam jdeme, neměli bychom tomu říkat chůze. Jen jít, tomu se říká chůze.

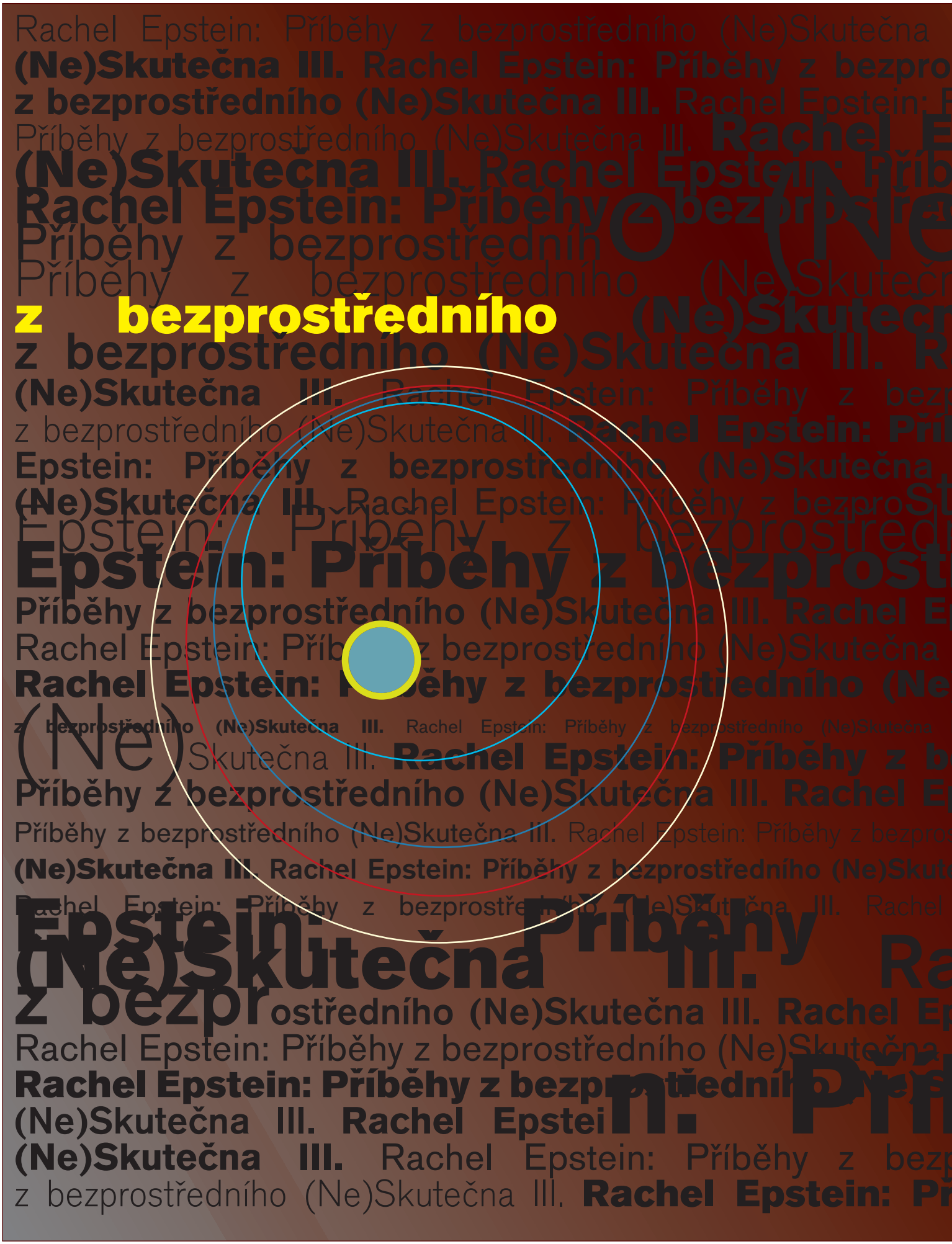
Rachel Epstein: Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna
(Ne)Skutečna III. Rachel Epstein: Příběhy z bezprostředního
z bezprostředního (Ne)Skutečna III. Rachel Epstein:
Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna III.
Rachel Epstein: Příběhy z bezprostředního
Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna III.
z bezprostředního
(Ne)Skutečna III. Rachel Epstein: Příběhy z bezprostředního
Epstein: Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna III.
Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna III. Rachel Epstein:
Rachel Epstein: Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna
(Ne)Skutečna III. Rachel Epstein: Příběhy z bezprostředního
Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna III. Rachel Epstein:
Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna III. Rachel Epstein:
(Ne)Skutečna III. Rachel Epstein: Příběhy z bezprostředního
Rachel Epstein: Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna
Příběhy z bezprostředního (Ne)Skutečna III. Rachel Epstein:
(Ne)Skutečna III. Rachel Epstein: Příběhy z bezprostředního

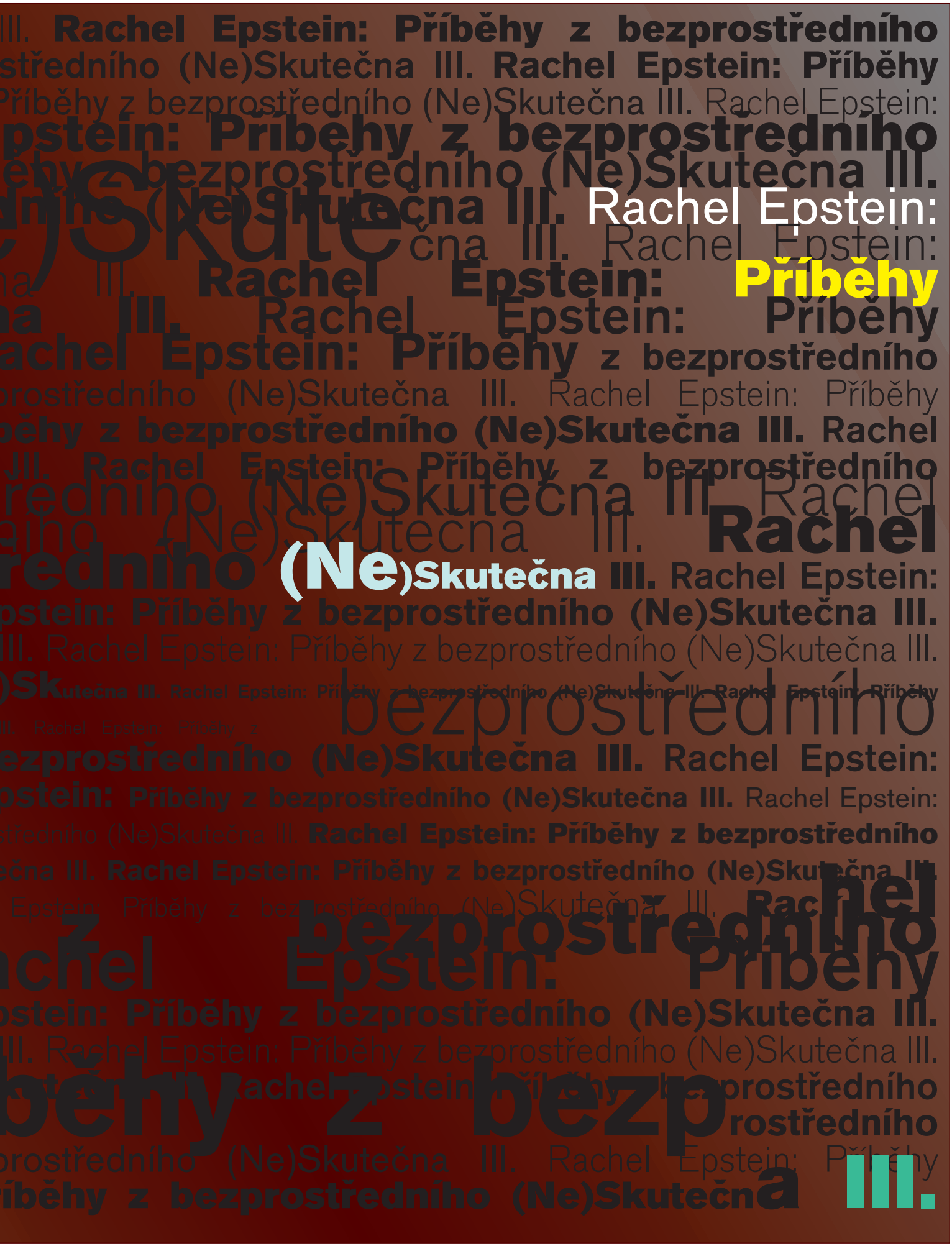
Rachel Epstein:
Příběhy
(Ne)Skutečna III.
bezprostředního
z

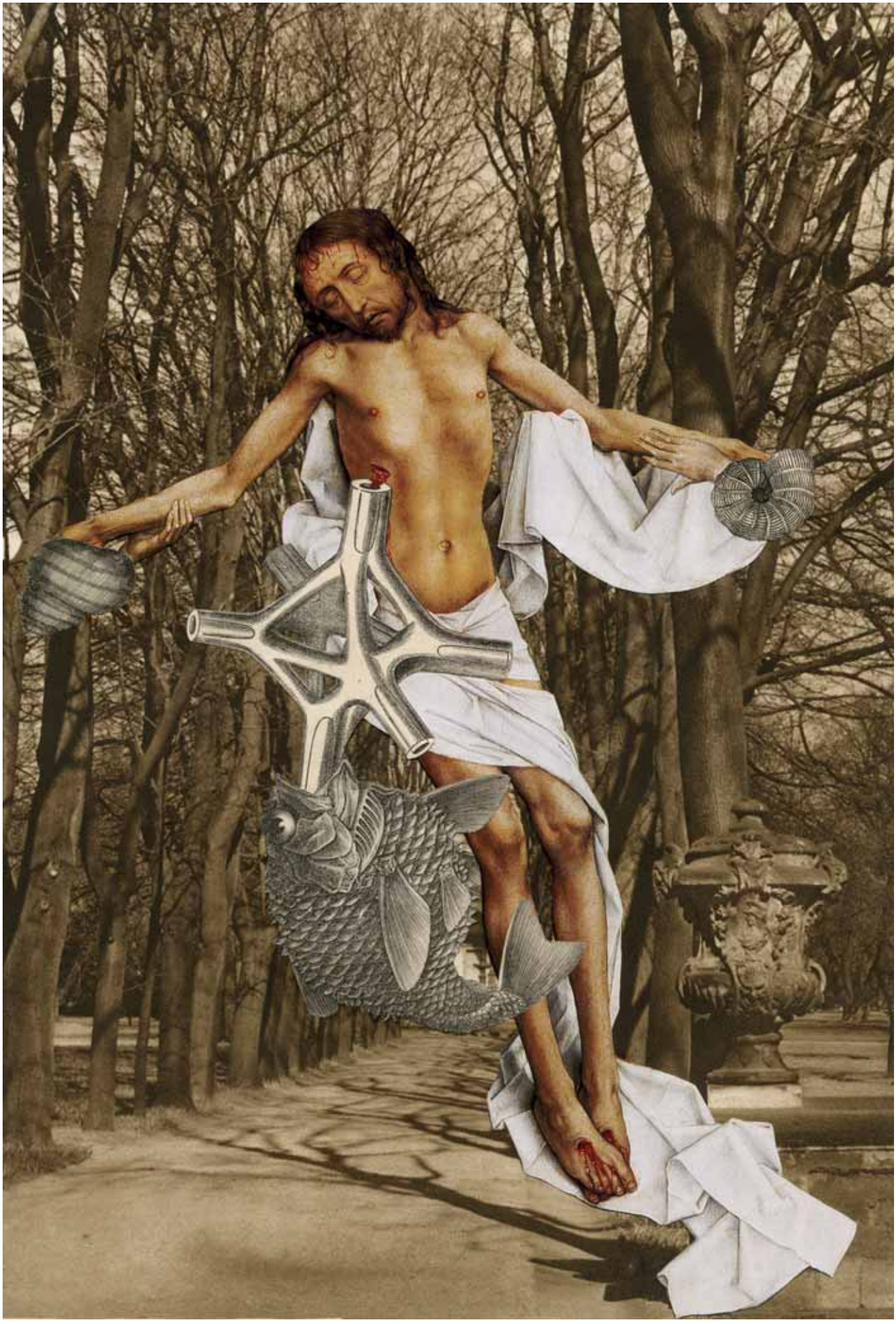

Scopeus změněn po vytažení z hlubin (dle Perriera).

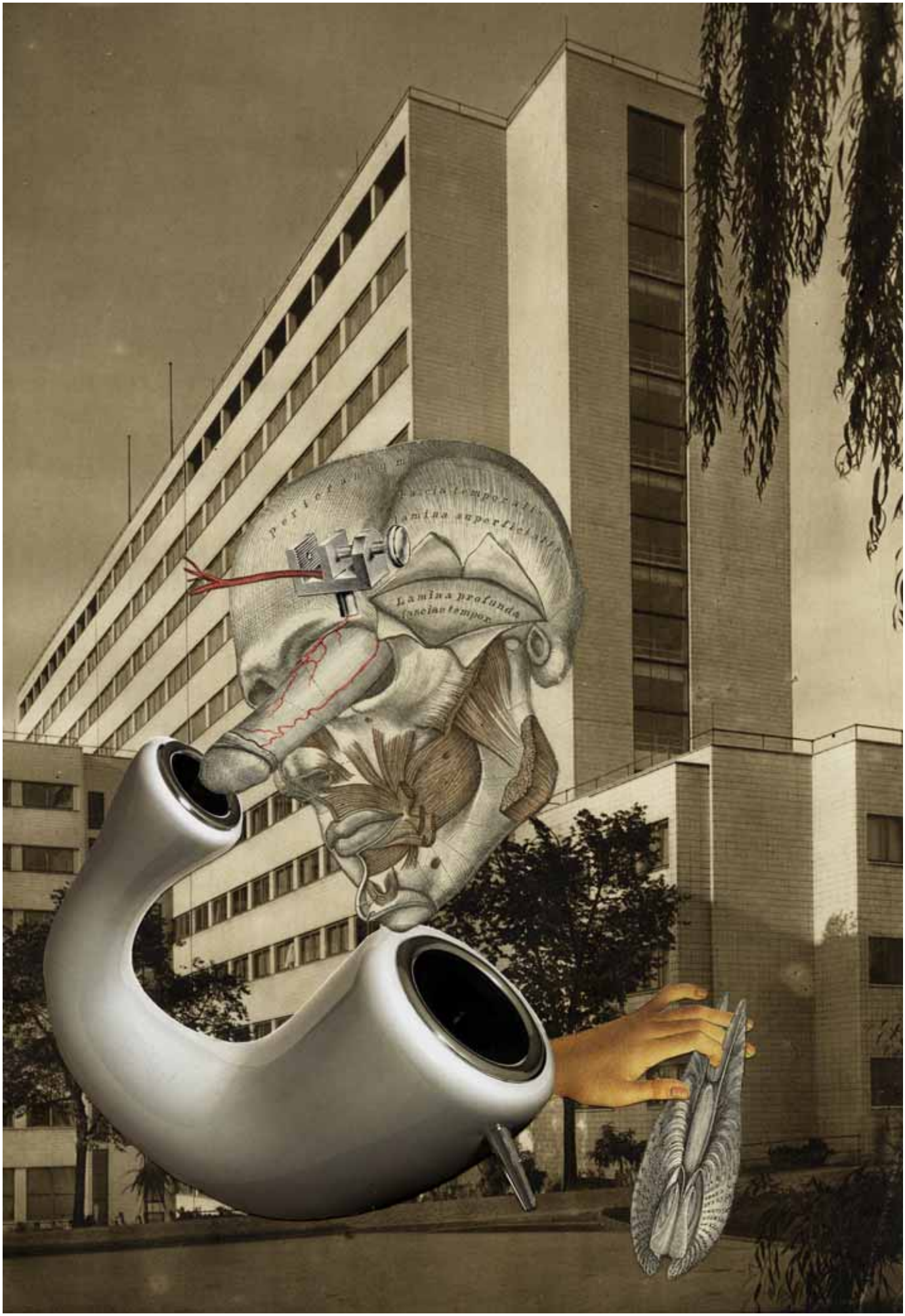
Lamina profunda

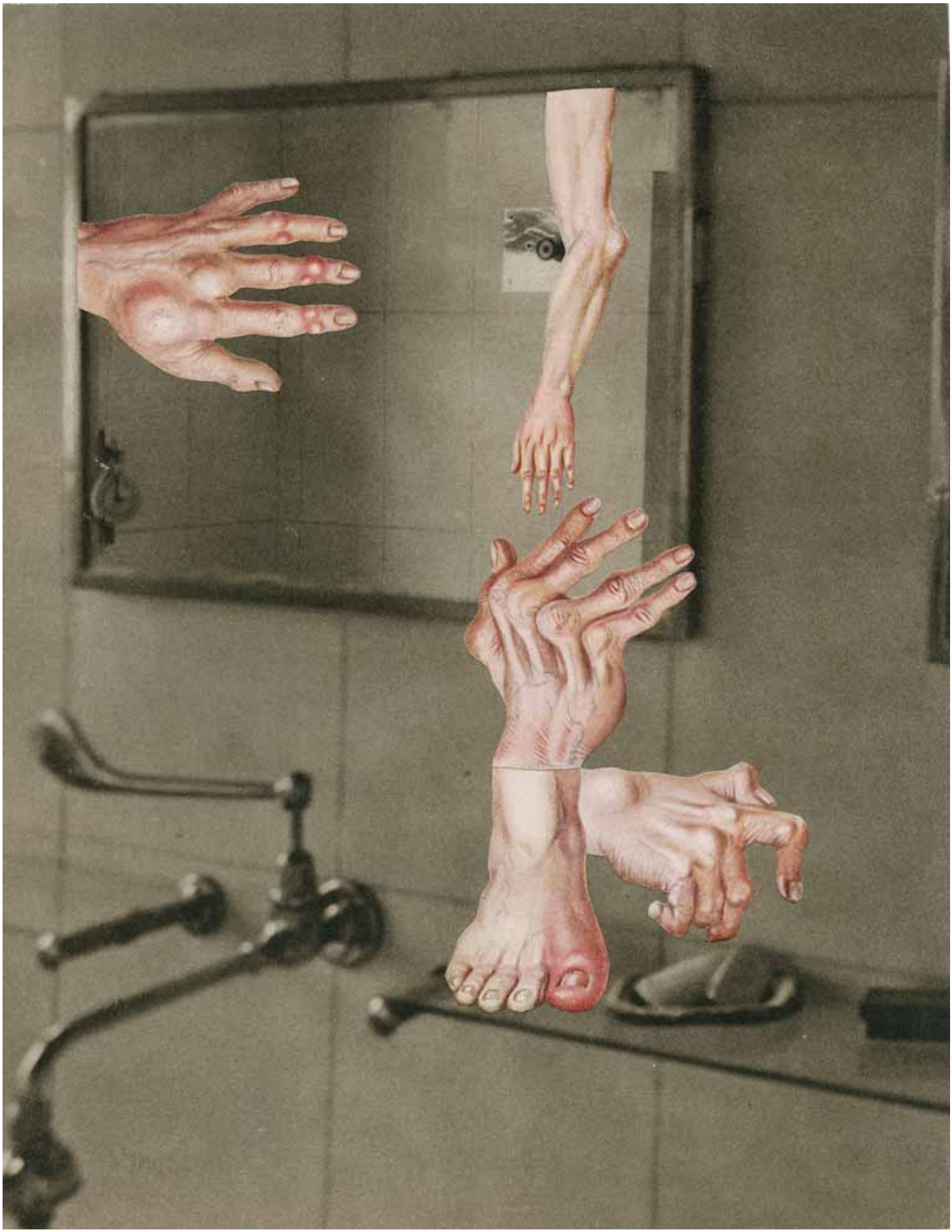

Divadelní ulice (osamění) lost

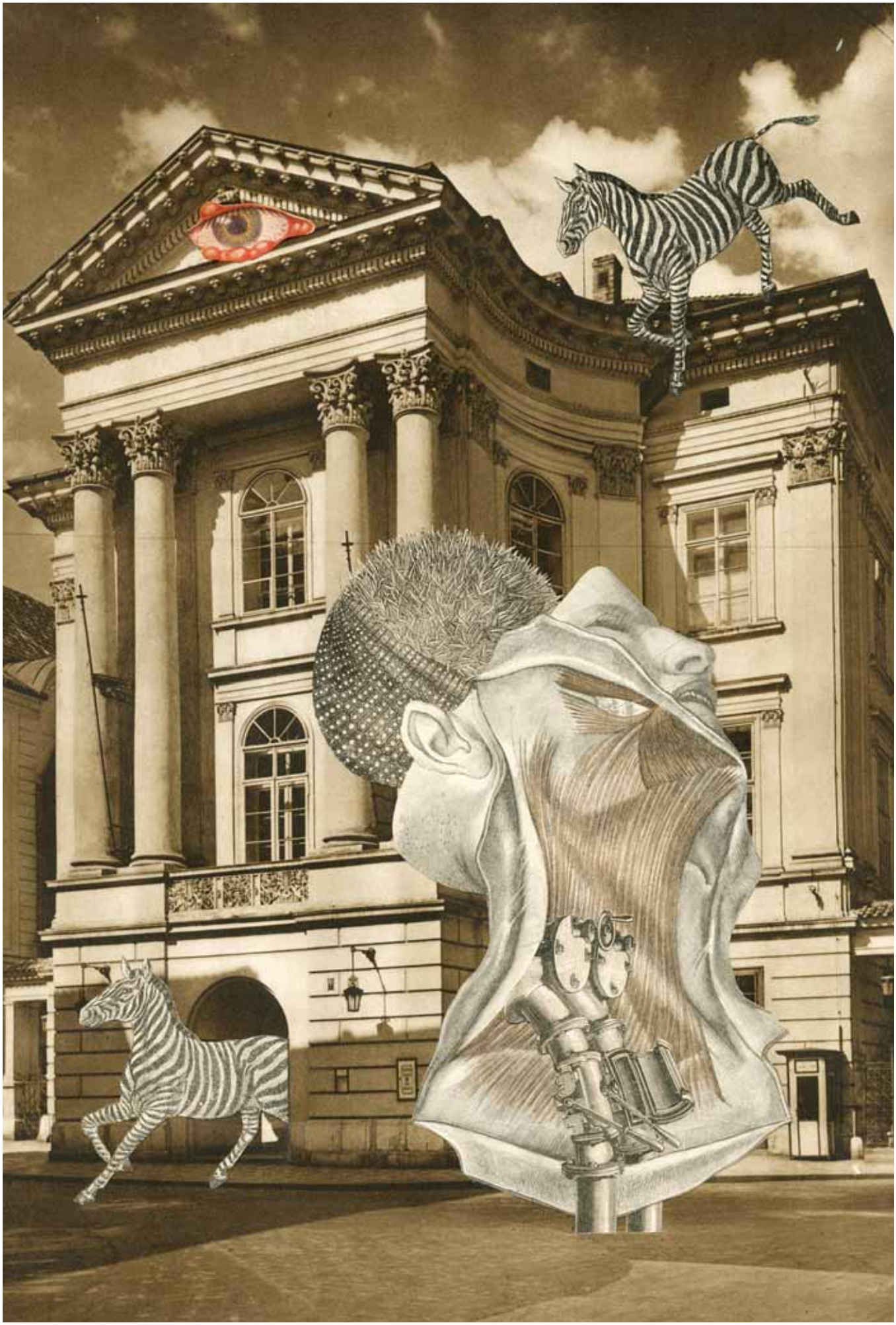

Příspěvek
k problematice
Suicidiálního
chování
(u) zeber

Na útěku

Masky (Selfportrét II.)

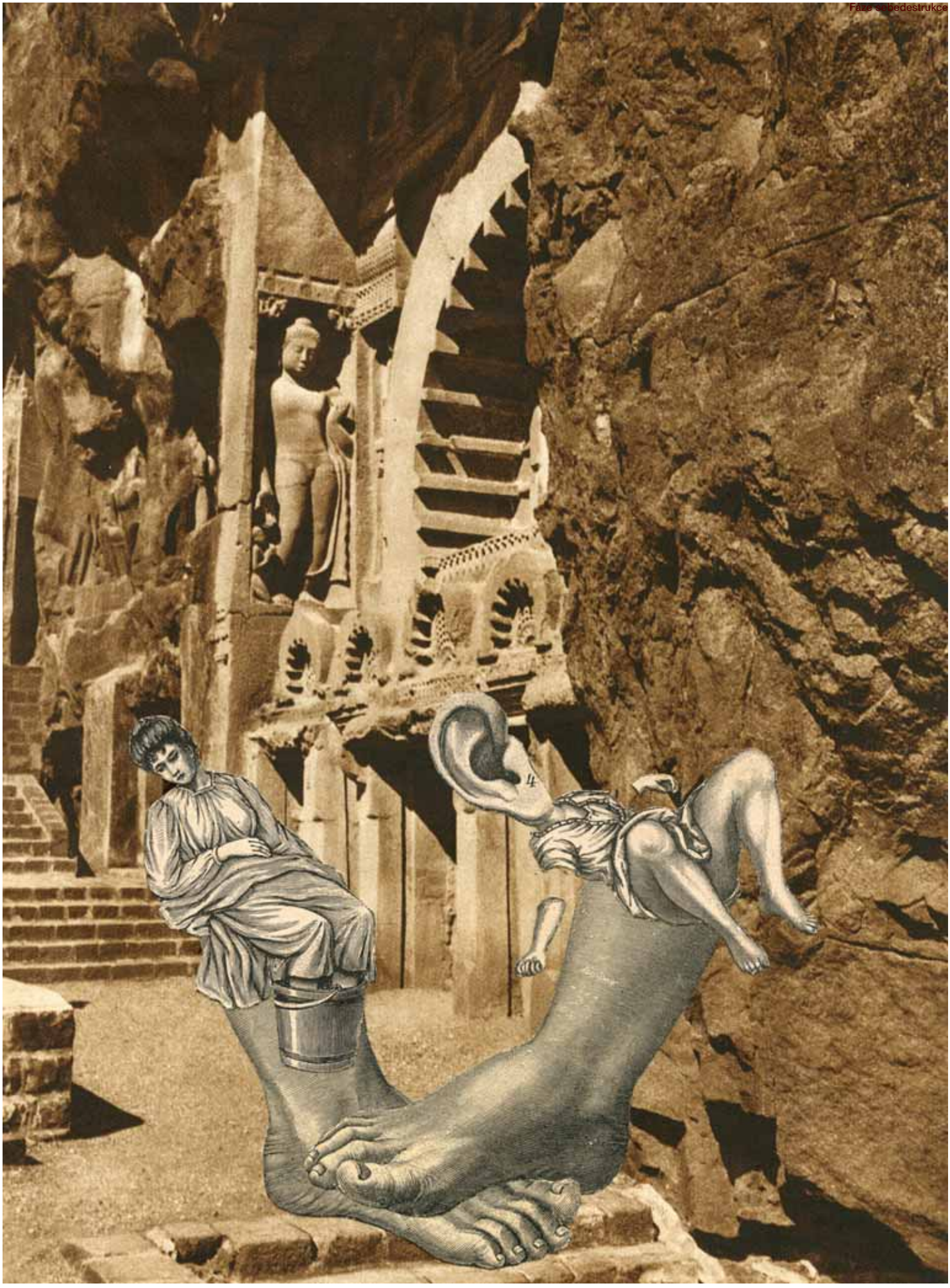

Fáze sebedestrukce

Napadena neklidem

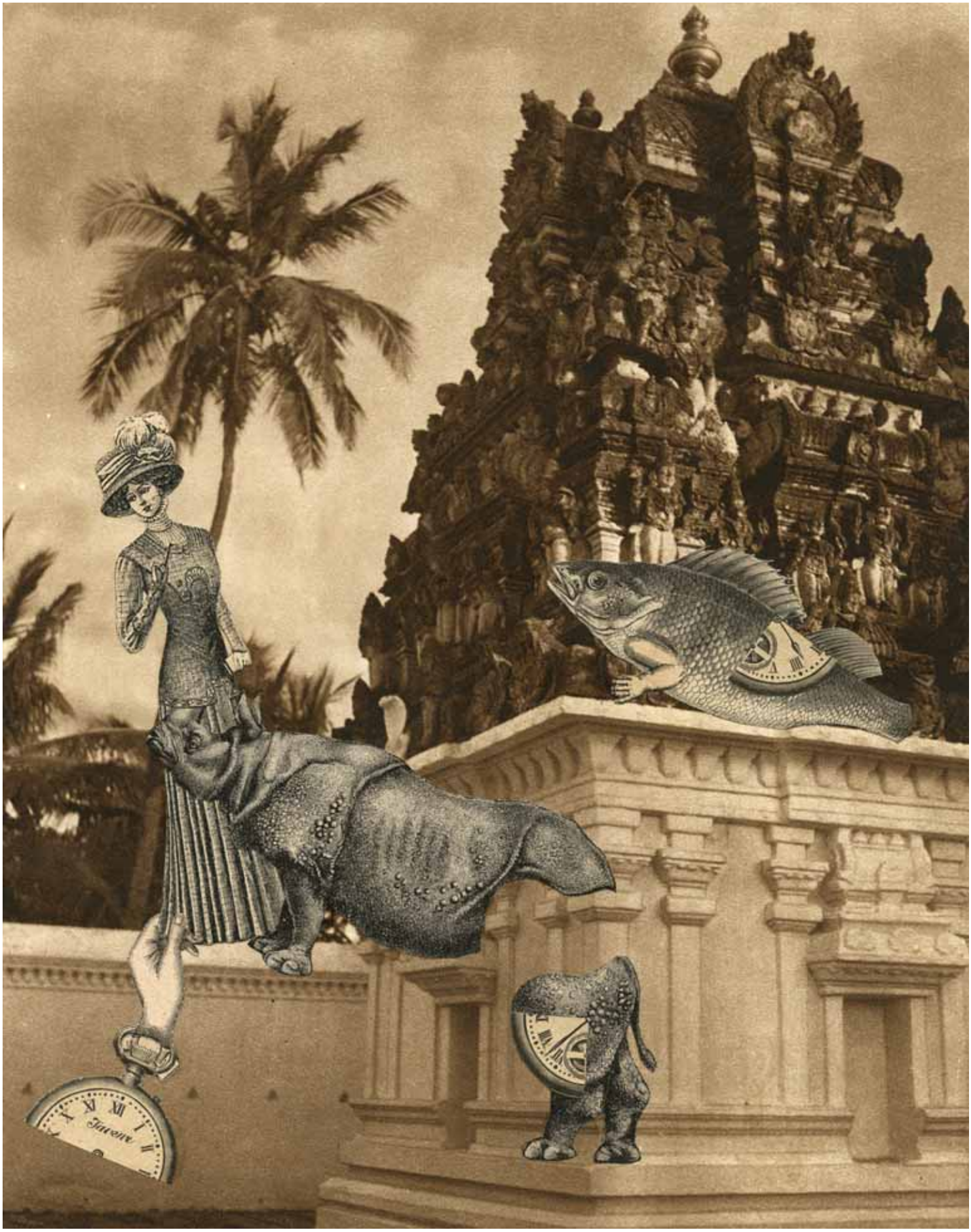

Mistr a Markétka (vewrse II)

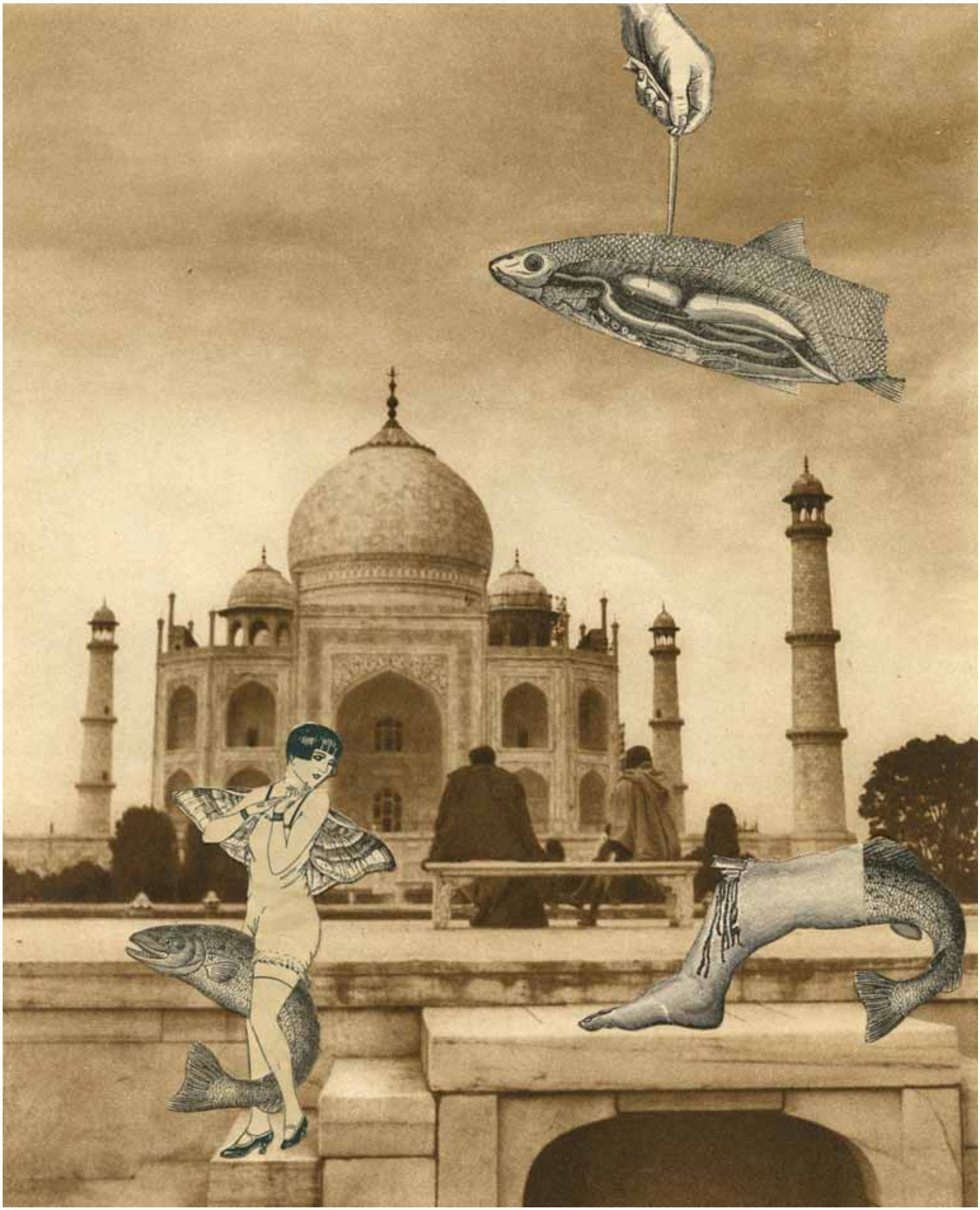

Save Yourself! Help Yourself!

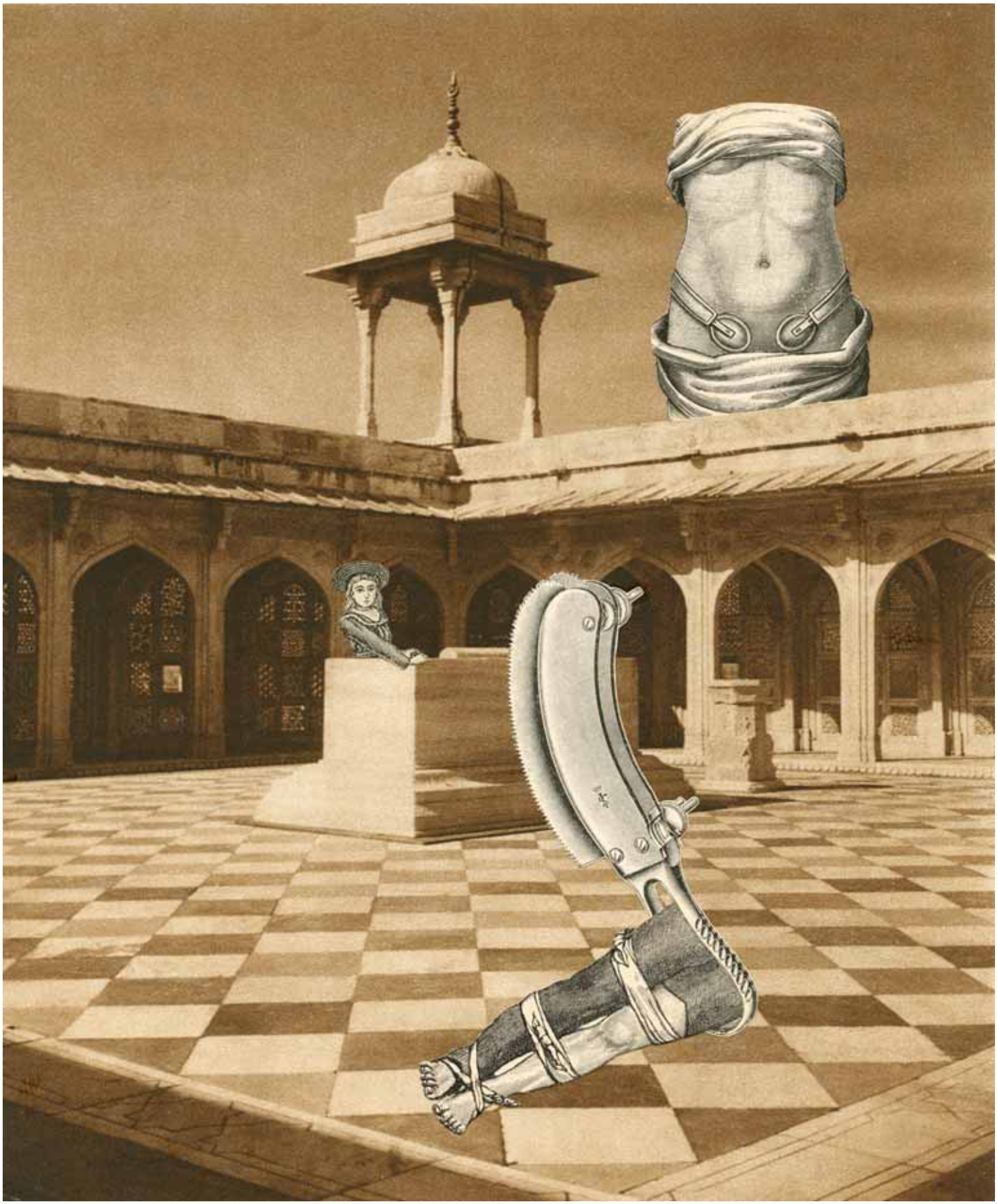

V příštím čísle (vychází cca 6.* října 2008) najdete:

Severočeský blok II. – Vladimíra Píšu a Josefa Straku

Poezii Ladislava Puršla, Barbory Baronové a Katky Komorádové

* Příští číslo vyjde o několik dní později. Omlouváme se. Aspoň se na nás budete víc těšit. Stejně jako my na vás.

Na shledanou příště!
Ne za pomente!